

شال ترس ممد

عطا گیلانی

رقص شاد

این رقص می‌تواند قاسم آبادی یا هر رقص شاد دیگری باشد.
توصیه می‌شود همه بازیگران در این رقص شرکت کنند.
در پایان رقص، قصه گو از جمع جدا می‌شود و گوش
می‌ایستد، صدای نی سوزناکی (دیلمان) شنیده می‌شود.
جمع پراکنده می‌شوند. صدای نی نزدیک می‌شود.
قصه گو به صدای نی توجه می‌کند.

۲

مادر (نمایش فقر و قحطی)

مادری آشفته حال با بچه شیرخواره که به پشتش بسته
است، دست کودک هفت تا ده ساله‌ای را در دست دارد،
وحشت زده در حال فرار است؛ از یک سوی صحنه به طرف
دیگر می‌رود. کودک گریه می‌کند. مادر آسیمه سر تکه نان
خشکی را در دست بچه می‌چپاند و بچه آن را با ترس و حرص
به دندان می‌گیرد. مادر و بچه صحنه را با ترس ترک می‌کنند.

۳

ترانه دیلمان

مردی یا زنی (می‌تواند قصه گو باشد) در هم‌آهنگی با صدای
نی ترانه زیر را می‌خواند.

بزن نی زن، بزن سوز دلم را
حرامی آمد و برد حاصلم را
حرامی، ای حرامت باد، حرامت
که بردی حاصل آب و گِلَم را

مرا حاصل همه آه و فغان است
که در هر پرده‌ای گرگی نهان است
زمین چون سفره‌ای خشک است و خالی
و جان در ماتم یک قرص نان است

بزن نی زن که دنیایم سر آمد
 بلا از آسمانم بر سر آمد
 بلاگردان بلای بدتری بود
 کزو آتش به هر خشک و تر آمد

دلا تا بوده این دنیا همین ست
 شغال و گرگ و دیوت در کمین ست
 شغال و گرگ و دیوان را گنه نیست
 که شه را دیو و دد در آستین ست

زمان آبستن مرگ است و درد است
 حریف درد بی درمان چه مرد است
 زبان ها شد بریده زیر دندان
 که دندان با زبان اندر نبرد است

۴

قصه گو

یکی بود، یکی نبود. امشب می خوام براتون داستان
 شالترس ممد رو بگم. بپائین که خوابتون نبره، که قصه امشب
 برای خوابیدن نیست! چشاتونو بمالین! گوشاتونو خوب وا
 کنین.

داستان ما شغال داره، دیو داره.

شیر داره، پلنگ داره
 یه شاه واسه جنگ داره
 که تیر داره، تفنگ داره
 یه عالمه فشنگ داره

یه پهلوان پنبه داره!

اسمش چیه؟

آره، درسته: شالترس ممد

می گفتن اون قدیم ندیما

این مشت آقا، دور از چشم فمینیست ها

نه یکی بلکه دوتا زن داشت.

حالا چرا دو تا؟ خب قصه است دیگه. حالا شما ببخشیدش!
 ضمنا اون موقع کمی هرکی به هرکی بود. خیلی جدی
 نگیرین!
 اول بینیم، چرا به این بنده خدا لقب شالترس ممد داده بودند؟

(صدای زوزه شغال، قصه‌گو صدا را می‌شنود)
 می‌شنفین؟
 (قصه‌گو دقت می‌کند، بعد می‌خندد)
 نه، این صدای یک شغال راستی، راستی نیست!
 این‌ها بچه‌های ده هستند که سر به سر ممد می‌گذارند.

۵

آزار دادن ممد

(بچه‌ها به دنبال ممد وارد صحنه می‌شوند. ممد می‌خواهد از
 دست بچه‌ها فرار کند. بچه‌ها و مردم او را محاصره می‌کنند
 مردم و بچه‌های ده برای شالترس ممد می‌خوانند.)

مردم:

ره گاجمه، ره گاجمه
 مشته گمج
 خوخوره بامو تی بردنه
 تی خوردنه

ره گاجمه

ویریز بیدین

ویریز، ویریز تشر بزن
 دروازه یا جزن بزن
 ویریس دَوَد تی کمرا
 داره به تی کمر بزن

پوشته خانه، انباره بج
 پوشته گمارانه وامج

گرگ و شغال و خوخوره
 جخوس بزیدی تترج
 تو کفتی یی تی جا میان
 یعنی ترا نیه هرج

خوخوره بزه اويا جوخوس
 تا بیگیره مرغ و خوروس
 جوجه چیسه، خروس چیسه
 نوگذره از تورش کونوس

ره گاجمه
 خوخوره بامو
 تی مرغ لانه وامجه
 بج بیره با تبجه
 تو گی خورا چی هرجه؟
 جه هر طرف از چپ و راست
 تی جانه ره بلا فوجه

گرگ و شئال و خوخوره
 تی خوردنه آموندريد
 کدخودا پسر با امنیه
 تی بردنه آموندريد
 جه بیا پس، جه بیا پیش
 تی کوشتنه آموندريد
 اربابه جا کبل کیجا
 تی مردنه آموندريد

۶

شالیزار

(پس از کاری سخت، همه در جای جای صحنه دراز کشیده و
 مشغول استراحت هستند. سکوت.)

با صدای موسیقی، همه به جز ممد که در گوشه‌ای خوابیده،
 بلند می‌شوند. گروه یاوران، زن و مرد با لباس های شاد
 روستایی، سخت مشغول کار می‌شوند، ترانه بچارکار را
 می‌خوانند و می‌رقصند:)

ویریز کر ویریز

ویریز ره ویریز

بکاریم امی بچارا

نوکونی اگر

نوگونم اگر

کی وا بوکونه می کارا

کی پرچین کونه

کی پاتنگ زنه

کی واجین کونه

کی آخر کونه دوبارا؟

ویریز تا در بچاران گول بکاریم

به نوروز بهاران گول بکاریم

دوخان یاور، بیشیم با هم به یاور

کی تا یارانه امره گول بکاریم

ویریز کر ویریز

ویریز ره ویریز

بکاریم امی بچارا

ویریز کر ویریز

ویریز ره ویریز

بکاریم امی بچارا

اگی آفتاب واله وارش بباره

اگی وارش می ره آفتاب بکاره

اگی جه آسمان او ابر خوشه
 جه ان کمتر می ره ناز بوفوروشه
 اگی جه چاه و چشمه آب بوجوشه
 کی تا می بج بده گول خوشه خوشه

ویریز کر ویریز
 ویریز ره ویریز
 بکاریم امی بجارا

بیدین جوگول اگر کی سبزه بوسته
 واوینیم خوشه خوشه دسته دسته
 جوگول دانه هچین ای مغز پسته
 ایتا گول جوله لاکو رو دووسته

ویریز کر ویریز
 ویریز ره ویریز
 واوینیم امی بجارا

بزن جور تر تی آستینا به بازو
 پیله سنگا بنه ره بر ترازو
 بزن جور تر تی پاچه تا به زانو
 کی گیل مثل می دیل پامال بانو

ویریز کر ویریز
 ویریز ره ویریز
 بکاریم امی بجارا

زمین گيله به گیلان ، دیل به گيله
 کی دست در کار و دیل در جیر بیله
 گيله زن تا به زانو در بجاره
 گوله مانه کی تانه گول بکاره

ویریز کر ویریز

ویریز ره ویریز

بکاریم امی بجارا

ویریز تا در بجاران دیل بکاریم

به نوروز بهاران دیل بکاریم

دوخان یاور، بیشیم با هم به یاور

کی تا یارانه امره دیل بکاریم

ویریز کر ویریز

ویریز ره ویریز

بکاریم امی بجارا

حمله شغال به ده

(صدای مرغ و خروس که از وحشت شغال به هر طرف می
دوند، سایه های وحشتناک روی در و دیوار، صدای زوزه باد،
صدای طوفان، صدای مردم وحشت زده، صدای همسایه ها که
میخواهند شغالان را فراری بدهند، صدای گریه و شیون
جمعی زنان. ممد از وحشت در گوشه‌ای کز کرده)

قصه‌گو:

می‌شنفین؟ مثل این که راستی راستی شغال‌ها حمله
کرده‌اند. (خودش هم به جایی پناه می‌گیرد)

مردم: (ممد را دور کرده‌اند و تحقیر و مسخره می‌کنند)
ره گاجمه، میچه میله، گاوگه گاله

چومه واکون

نیگا بوکون

خوخوره دکفت خانه میان

چوماق اوسان

چوقا دوکون

مرغا تاود لانه میان

خوخوره بامو تی خانه پوشت

تی مرغ و تی کیشکا بوکوشت

ویریز، ویریز تشر بزن

پایه به در جزن بزن

دآره به تی کمر بزن

ا گال پوشه تی خانه یه

انی دوریه چپر بزن

ره گاجمه

کهنه گمج

خوخوره بامو تی خانه ور

تی مرغ لانه بشکنه

گاو لافندا بورسینه
 تی خانه بامه بورسینه
 توکفته یی او یا دمر
 تو خفته یی چی بی خبر
 خو خوره بامو تی خانه ور
 خو خوره بامو تی خانه ور
 تی مرغ لانه وامجه
 بج بیره با تبجه
 تو تی چومانه فوچینی
 خوخورکه کاره نیدیدنی؟
 (سکوت)
 ره گاجمه،
 خو خوره بامو تی بردنه
 تی خوردنه
 خو خوره بامو تی بردنه،
 تی خوردنه

اموندره تی پوشته سر
 تو کر و کور و بی خبر

لانه بنه تی کونه ور
 تو کر و کور و بی خبر

خطر فیوه جه بام و در
 تو کر و کور و بی خبر

جه بام و در فیوه خطر
 تو کر و کور و بی خبر

خوخوره بامو ترا دیبیجه
 تی خوتکایانه واویجه
 تی اوردکانه فیویجه

موشتا بنه تی سینه سر
تا ترا دوسکول بزنه
دار و ندار هر چی داری
دوروسته خو کول بزنه

خوخوره بامو تی سایه ور
تی آ طرف،
تی او طرف،
تی روبرو،
تی پوشته سر
تی پا جیری
تی جور سر
راسته طرف
چیر چیر
تی چانه سر
تی کونه ور

(ممد در وسط بچه‌ها سرگیجه گرفته و به هر طرف از ترس
نگاه می‌کند. آزار می‌بیند. زن هایش از دو طرف با دسته جارو
هجوم می‌آورند و بچه‌ها را می‌تاراند)

زن‌ها:

باز باموید سیا روزان
آ ریکا دیوانه کونید
آنه تاودید خانه میان
جه دونیا بیگانه کونید

بیشید، بیشید آویره بید
بلا و طاعون بیگیرید
الو شیمی جان دکفه
به کوفت کاری بیمیرید

باز باموید، باز باموید
 آ لاتِه پیتان باموید
 بیشید، بیشید اویره بید،
 جه آمی کومه چی خایید؟

آن امی مرغ لانه یه
 می کومه یه، می خانه یه
 هر کی خو مال سر ایسا
 هر کی خو جا سر نیشینه
 هر چی دارم، یا نارمه
 هیچکی می سفره نیدینه

خیلی اگر تو مرداکی
 تی خاخورانه جما کون
 «من دانه تو» خیلی گیدی
 موردومه حرفا کما کون!

شیمی زناکان واچره بودو
 شیمی مرداکان هیل هپو
 امی دهنّا وَا نوکونید
 هرچی بایه، بیگیم هتو

بیشید، بیشید اویره بید
 بیشید، بیشید اویره بید

(بچه‌ها صحنه را ترک می‌کنند، زن‌ها به دنبالشان)

(بعد از آنکه همه صحنه را ترک کردند، شالترس ممد به خود
 می‌آید، دست و بالش را جمع می‌کند و اعتراض کنان به
 مردمی که دیگر در صحنه نیستند هجوم می‌آورد. قصه گو
 سعی می‌کند جلوی او را بگیرد و آرامش کند.)

شالترس ممد:

بیشید بیشید اویره بید!

قصه گو: (جلویش را می‌گیرد) حالا دیگه شما کوتاه بیا!

شالترس ممد: (بیشتر جری می‌شود)

بیشید بیشید اویره بید

بلا و طاعون بگیرید

همتان ایلاهی بمیرید

کوفت بگیرید، گر بگیرید!

شیمه دیلانه ول بیگره، شیمه زن بشه گل بگیره

شوما می دیلا ول تاودید؟

خرس چیسه؟

خوک چیسه؟

خوخوره چیسه؟

شئال چیسه؟

من از چیچیر نترسمه

لانتیا با دس گیرمه

کلاچه توک می صابونا

سنگه مرا پس گیرمه

الکی می ره چو تاودید؟ کی من شئاله ترسمه؟

الکی می ره دس گیریدی؟

الکی می آبرو بریدی؟

قصه گو: خوب دیگه حالا شما کوتاه بیا!

شالترس ممد: مگر دوروغ گمه؟

قصه گو: نه، خیلی خوب، حق با شماست، فعلا بنشین سر

جات تا ما به قصه‌مون ادامه بدیم!

قصه گو: (شالترس ممد برافروخته را سر جایش می‌نشاند و تماشاگران را مخاطب قرار می‌دهد)
 خب جونم براتون بگه، شالترس ممد با زن‌هایش در یکی از دهات بیه پس زندگی می‌کرد. ممد از شغال می‌ترسید. نه تنها که از شغال می‌ترسید، بلکه اسمش را که می‌شنید، مو بر تنش راست می‌شد، به لرزه می‌افتاد، حتی گاهی اوقات غش می‌کرد.

(شالترس ممد هم که در گوشه صحنه نشسته است و دارد به قصه‌گو گوش می‌کند، به اعتراض برمی‌خیزد)
شالترس ممد: هیچ هم اینطور نیست! من؟ من از شغال می‌ترسم؟ این حرف رو بچه‌ها در آوردند، شما چرا باور می‌کنید؟ (رو به تماشاگران) دروغ است، تمام شایعات است. اصلا به حرف‌های این خانم توجه نکنید!
 (قصه‌گو سعی می‌کند با زحمت ممد را سر جایش بنشاند)
قصه‌گو: هیچ هم دروغ نیست. اصلا راست یا دروغش به من مربوط نیست. قصه این‌طوری است. اگر هم اعتراض داری برو یقه نویسنده را بگیر! حالا بنشین لطفا بگذار دیالوگم را بگم.
شالترس ممد: (تهدید می‌کند) اما دروغ نگو!
قصه‌گو: آقا جان، راست یا دروغ، اینی هست که این‌جا نوشته!

(به تماشاگران) به هر حال بچه‌ها به او می‌گفتند شالترس ممد! هر وقت هم می‌خواستند اونو اذیت بکنند و دست بیندازند، می‌آمدند پشت دیوار خانه شان زوزه شغال در می‌آوردند. حالا سری هم به دربار بزنیم. در زمان قدیم سرزمین گیلان را به دو منطقه به نام‌های بیه پس و بیه پیش تقسیم کرده بودند. پادشاهان بیه پس و بیه پیش معمولا نه

کاری به کار همدیگر داشتند و نه کاری به شغالهای منطقه.
می گذاشتند که مردم دهات هر جور که می توانند گلیم
خودشان را از آب بکشند. مهم این بود که حق ارباب را بموقع
بدهند، با مستوفی الممالک تسویه حساب بکنند. شغالها
هم در کنار خوک و خرس و گراز برای خود روزگاری داشتند.

(به شیوه مرشد زورخانه با ضرب زورخانه می خواند. صحنه
نیمه تاریک شده و درباریان به رقص گود زورخانه می پردازند)

از البرز کوه تا به آب خزر
به دفتر نخواندم بدینسان خبر
جهانی شود پر ز خدع و فریب
که دشمن نشیند بجای حبیب
برآنم که از شه برانم سخن
که از دیو و دد باشدش انجمن
ازین جمله گرگ و شغالان شر
به منصب نشستند با کر و فر
شهی کو شغالان به گرد آورد
همو گوی سبقت ز دیوان برد
ز دیو سپید و شغال سیاه
خوشی را به مردم نماید تباه
به مسند نشست آن تبه کارمست
جهان را به یغما گرفته بدست

۸

دربار شاه بیه پس

ورود شاه

(صدای طبل و شیپور، تبدیل گود زورخانه به صحن دربار)
قصه گو: (متوجه ورود شاه می شود، دست و پایش را جمع
می کند) بزن زنگو! (محرمانه به تماشاچیان) مواظب باشید،
شاه داره میاد!

وزیر دربار: (ورود شاه را اعلام می‌کند) اعلا حضرت قدر قدرت
آسمان جاه، خورشید عالم تاب، پادشاه بیه پس، که سایه
شمشیر ذولفقارش مشرق و مغرب را از هم جدا می‌کند، و
برق نعلین بی مثالش روی ماه را سیاه می‌کند، نزول اجلال
می‌فرمایند!

(همه حضار تعظیم می‌کنند و خود را به خاک می‌اندازند. شاه
با تکبر وارد می‌شود. دلک به دنبال اوست)
ملک الشعرا: (بر پا می‌ایستد و با حالتی پرافتخار شعر غرای
خود را می‌خواند)
بزرگا، بزرگی همه ز آن تست

دلک: بیا پیش و پس ارث مامان تست
ملک الشعرا: (به دلک) لطفا موش ندوان!
(به شاه) تویی پادشاه زمان و زمین
که فغفور چینت کند آفرین
زمین زیر پایت چو رخس روان
بروی سرت چتری از آسمان

دلک: از آب دماغت شده رود نیل
ترا موش مطبخ بود قد فیل
بگوزی شبی گر تو در رختخواب
به دندان بگیرند همه با شتاب

ملک الشعرا: به انگشت سبابه در وقت شب
ونوس را در آری به رقص و طرب
ز ترس تو بینم که کیوان گردد

دلک: به لرز آمد و عاقبت جان سپرد

ملک الشعرا: (با دستش دهان دلک را می‌گیرد)
به خورشید عالم کنی گر خطاب
ز گردش بماند همی آفتاب

(با اشاره شغال‌الدیوان یکی از نوکران منقل اسفند را به دست شغال‌الدیوان می‌دهد و شغال‌الدیوان زیر لب ورد می‌خواند و دود اسفند را به طرف شاه فوت می‌کند. شاه از دود ناراحت است.)

ملک الشعرا: (ادامه می‌دهد)
 ز روی تو عکسی در افتد به ماه
دلک: (دست او را گاز می‌گیرد)
 جهانی نشیند به روز سیاه

ملک الشعرا: بگیری تو آن حلقه مشتری
 به انگشت کوچک چو انگشتی
 فرستی سفیری به عرش کبیر
 ملایک برقصد به امر سفیر
 (شاه به ملک الشعرا نزدیک می‌شود، ملک الشعرا در حال خواندن شعر خود را به خاک می‌اندازد. شاه یک پای خود را روی پشت ملک الشعرا می‌گذارد و ملک الشعرا در همان حال به خواندن مدیحه ادامه می‌دهد. شغال‌الدیوان همچنان اسفند دود می‌کند.)

ملک الشعرا:
 به بزم تو صد زهره رامشگر است
 سکندر ترا در ته لشکر است
 ز رستم چه گویم که باشد سزا

دلک: تشر گر زنی اوفتد در عزا

ملک الشعرا: نگویم من از رنج افراسیاب

دلک: که تنبان خود را نماید خراب

ملک الشعرا: ز سهراب یل تا به گرد آفرید

به خرگاه تو بنده‌ی زرخرید

اشارت نما تا که فرمان بریم
تو چشمی و ما جمله کور و کریم
جهان را ولایت به تو داده‌اند
دلک: تو تنها نری مابقی ماده‌اند

(چشم شاه از دود اسفند می سوزد، به شغال‌الدیوان اعتراض می‌کند.)

شاه: این دود مزخرف چشم ما را کور کرد. بس است دیگر، چشم ما دارد می‌سوزد.
شغال‌الدیوان: قربان خاک پای عالی، این دود اسفند است، برای رفع بلا است، برای چشم شور است.
شاه: اینجا که همه خودی هستند، چشم چه کسی شور است؟

شغال‌الدیوان: شوری چشم که نباید حتما از اجنبی باشد. اجنبی غلط می‌کند، چشم زخمی به خاک خرگاه عالی برساند، خداوند پادشاه را از دشمنان دوست نما محفوظ کند، که گندم نمای جو فروشند.
شاه: خوب! خوب! حالا اینجا کی ممکن است که ما را چشم بزند؟

شغال‌الدیوان: قربانتان گردهم، این ملک الشعرا الان یک ساعت است که با شعرهایش دارد از شما تعریف و تمجید می‌کند و همین‌ها همه چشم زدن است!
شاه: عجب، عجب! چشم‌های ملک الشعرا را در بیاورید تا دیگر ما را چشم نزنند!

شغال‌الدیوان: میرغضب! به امر شاه شاهان، پادشاه سرزمین بیه پس چشمان این ملک الشعرا را مادر به خطا را از حدقه بیرون بیاور!

(میرغضب با سیخ و ساطور به بالای سر ملک الشعرا می‌آید، سعی می‌کند که کله ملک الشعرا را بگیرد، ملک الشعرا

مقاومت می‌کند و شاه که پایش روی پشت ملک الشعرا بود
 در اثر این حرکات بر زمین می‌افتد.)
شاه: وحشی‌ها چه می‌کنید؟ می‌گذارید کمی آرامش و
 آسایش داشته باشیم؟
میرغضب: دارم فرمان شغال‌الدیوان را اجرا می‌کنم؟
شاه: غلط می‌کنی! من پایم را کجا بگذارم؟
شغال‌الدیوان: (به میرغضب) فعلا رهایش کن، بعدا به
 حسابش خواهیم رسید!
 شود

(شاه بر تخت می‌نشیند، دلک با دایره می‌زند و می‌خواند)
دلک:
 بفرما آقا جان، بفرما شاه جان، بفرما بنشین سر جات
 (رو به وزیر) شو ما هم بفرما سر جات! (رو به شاعر) تو هم
 روت را کم کن و بفرما بنشین سر جات (رو به تماشاگران)
 عجب کار سختی والله هر کسی را سر جاش نشوندن!
شاه: تو هم بنشین سر جات!
دلک: نخیر! من تا هر کسی را سر جاش ننشانم، که آرام
 نمی‌گیرم که! این کار، کار منه!

کار من اینست که در شادی و غم
 جای هر کس را بدانم بیش و کم
 جای شه بالا تر از جای بشر
 هر چه بالا تر، سقوطش پر خطر
 جای این در زیر جای آن وزیر
 جای مردم روی خاک پشت در

هر که در بالاست در دنیای دون
 می‌شود، خواهی نخواهی سرنگون

کار شاعر کار نون است و قلم
 نان خود را می‌خورد با کار کم

نان خود را می‌خرد با نرخ روز
سهم خود را می‌برد با نرخ روز

هم تساوی هم عدالت می‌خرد
هر کجا چرب است، آن جا می‌خورد

مدح می‌گوید، هم از روی نفاق
با منافق بسته دست اتفاق

می‌نگارد روز اگر شهنامه ای
می‌نویسد شب چو شد، شبنامه ای

جیم از شبنامه‌اش انباشتست
تخم خود در مغز مردم کاشته‌است

نیک و بد در ذات هر نیک و بد است
چون ورق برگشت، نامش مفسد است

شاعر بی‌چاره شد بیچاره‌تر
نامه‌اش در پیش مردم پاره‌تر

شاه: منم پادشاه عدالت پژوه
منم پادشاه عدالت پژوه (به حافظه خود فشار می‌آورد تا بیت
دیگر شعر را بگوید اما نمی‌تواند، ملک الشعرا را صدا می‌زند)
ملک الشعرا!

ملک الشعرا: بله قربان!

شاه: بیتی را که بر زبان راندیم نشنیدی؟
ملک الشعرا: البته که شنیدم، مگر می‌توان بیتی را که شاه
می‌خواند، و البته به روایت بزرگان، کلام الملوک، ملوک الکلام
است ناشنیده انگاشت؟ پس هر بیتی را که شاه بخواند، هر

قدر هم که چرند و بی سر و ته باشد، طبیعتا شاه بیت است
و نمی‌شود ناشنیده گرفت؟

شاه: اما این بیت هنوز تکمیل نبود!

ملک الشعرا: اختیار دارید، قربان، همه اقوال و اعمال و افکار
و آثار حضرت عالی، گفته و ناگفته، چون دُر سفته‌ایست که
فقط باید دید و به به گفت!

شاه: پس چرا به به نگفتی؟

ملک الشعرا: خب منتظر مصراع دومش بودم!

شاه: پس می‌گویی که بیت ما ناقص بود؟

ملک الشعرا: بنده سگ کی باشم که در باره بیت شما
قضاوت کنم؟

شاه: بترک، مصراع دیگرش را پیدا کن!

ملک الشعرا: (بلند فکر می‌کند) منم پادشاه عدالت پژوه!

شاه: تو نه خره! منم پادشاه عدالت پژوه! تو فقط یک شاعر
کوفتی خاک بر سر صله بگیر هستی! تو فقط مصراعی با
قافیه پژوه بگو!

ملک الشعرا: بله قربان! صحیح می‌فرمایید. تویی پادشاه
عدالت پژوه (می‌اندیشد)

دلک: که خلقی ز دستش بود بر ستوه!

ملک الشعرا: قافیه درست است اما سخن سبکی گفתי
دلک. قربان من اصلاحش می‌کنم: که دشمن ز دست تو اندر
ستوه!

شغال‌الدیوان: قربان! این ملک الشعرا دارد الان به بهانه شعر
و ادب از اصلاحات دم می‌زند. اصلا اسائه ادب می‌کند.

(شغال‌الدیوان سر در گوش شاه می‌گذارد و چیزی زمزمه
می‌کند، شاه برافروخته می‌شود)

شاه: غلط می‌کند، میرغضب!

میرغضب: بله قربان!

شاه: تو هم شنیدی آنچه را که ملک الشعرا گفت؟

میرغضب: بله قربان!

شاه: پس چرا برای امنیت ممالک محروسه بیه پس اقدامی
نمی‌کنی؟

میرغضب: قربانت گردم، آخر هنوز شغال‌الدیوان دستور نداده است! فرمان بدهید که شغال‌الدیوان فرمان بدهد تا ما اجرا کنیم!

ملک الشعرا: (ترسان و لرزان) قربان بنده ملک الشعرا آستان‌بوسم فقط شعر شما را تکمیل کردم، و مصراع دلک را اصلاح کردم. من که جسارتی نکردم!

شغال‌الدیوان: بیچاره، جسارت از این بدتر؟ در محضر شاه دم از اصلاح می زنی!

ملک الشعرا: من فقط قافیه را پیدا کرده ام. آخر کلمه پژوه قافیه دیگری ندارد، قافیه اش تنگ است. تنها کلمه ای که به این قافیه می خورد همان ستوه بود که این بنده کمترین یک پیشنهاد اصلاحی دادم.

شغال‌الدیوان: (به شاه) قربان! ملک الشعرا ادعا می کند که قافیه شما تنگ است!

شاه: بله؟ قافیه ما تنگ است؟

شغال‌الدیوان: (به ملک الشعرا) خجالت بکش این چه تهمتی است که می زنی؟

شغال‌الدیوان: قباحه دارد آقا! این چه حرفی است؟

میرغضب: چطور جرات می کنی که از تنگی قافیه شاه دم بزنی؟

ملک الشعرا: بابا من که حرفی نزدم، تقصیر من چی است وقتی که قافیه ...؟

شاه: قافیه غلط می کند که تنگ بشود: مرا از قوافی نه باکی بود! (می اندیشد)

دلک: بزن شاعری را که شاکی بود.

حضر: بله! بله! البته! صد آفرین!

شاه: من به خاطر رفاه مردم این مرز و بوم دستور می دهم که همه قافیه ها را گشاد کنند! چشم ها و گوش ها را باز کنید، بگردید، در اقصای مملکت، هر جا که قافیه تنگی دیدید، گزارش کنید تا به شرف عرض برسد!

ملک الشعرا: عالیست قربان، به این می‌گویند اصلاحات ادبی، به این می‌گویند رنسانس فرهنگی. من همین الان در وصف آن قصیده‌غرای می‌سرایم:

در عهد پادشاه دادگستر (می‌اندیشد و عقلش به جایی نمی‌رسد)

دلک: دنبال قافیه هستی؟ کمکت بکنم؟
ملک الشعر: خب بگو، بگو آهسته در گوشم!
دلک:

در عهد پادشاه دادگستر
به وزن شعر خود افزا چسی ترا!
ملک الشعرا: (سر در پی دلک می‌گذارد، شاه و درباریان
می‌خندند. شاعر بر بلندی می‌ایستد، طوماری می‌گشاید و
مردم را به طغیان می‌خواند)

قوافی چون که تنگ آید عذاب است
به تنگی حال ما از دم خراب است
بیا تا شعر نو گویم برایت
که نثرم بهتر از هر شعر ناب است

مرا معنی بسی در آستین است
فعولن مانع شعر متین است
رهایم کن از اشعار عروضی
که دیوانم پر از شعر نوین است

من از شعر کهن باری غمینم
که داغ کهنگی زد بر جبینم
به زنجیر فعولن در عذابم
که من از نحلّه شعر نوینم

(شغال‌الدیوان باز هم سر در گوش شاه می‌گذارد و چیزی می‌گوید)

شاه: بله؟ حالا دیگر علیه قواعد و قوانین طغیان می‌کند؟ می‌خواهند قوانین عروضی را بهم بریزند؟ شغال‌الدیوان! چرا دستورات مقتضی را صادر نمی‌کنی؟

شغال‌الدیوان: (کتاب عظیم قانون را ورق می‌زند) به دنبال بند و تبصره اش هستم، پیدایش نمی‌کنم.

شاه: مرده شور آن بند و تبصره‌ات را ببرد، خب خودت یک بندی در زیرش اضافه کن!

شغال‌الدیوان: آخر چطور؟ همینطور کشکی که نمی‌شود، بعد مجلس یقه مرا می‌گیرد که به کتاب قانون دست برده‌ام. امر بفرمایید، مجلس چیزی بنویسد تا من بنده، بندی به این تبصره اضافه کنم.

شاه: مجلس را بگویند که چیزی بنویسند!

میرغضب: مجلس در تعطیلات است، هیچ کس نیست!

شاه: خاک توی سرتان! نمی‌توانید چهارتا آب حوضی و حمال و رمال پیدا کنید و یک مجلس شاهانه درست کنید؟ همه چیز را باید من بگویم؟

شغال‌الدیوان: امر عالی مطاع!

میرغضب: امر عالی مطاع!

یکی از قراولان: (مردد) امر عالی مطاع!

(هر سه به سوی تماشاچیان هجوم می‌برند و چند نفر از تماشاچیان را جدا کرده و با چوب و کتک به طرف صحنه می‌رانند و در حضور شاه بر زمین می‌نشانند. این تماشاچیان عبارتند از: شغال، جاهل و کدخدا که در صحنه دیگر خواهند بود)

میرغضب: تعظیم کنید، دست حضرتش را ببوسید!

قراول: پای حضرتش را ببوسید!

(سه نفر، به طرف شاه رفته، دست و پای او را می‌بوسند، طوری مزاحم شاه می‌شوند که تاجش به زمین می‌افتد،

مامورین و شغال‌الدیوان آن‌ها را با زحمت به زمین می‌نشانند و
 وادارشان می‌کنند که در مقابل شاه مؤدب بر زمین بنشینند)
شغال‌الدیوان: بلرزید، بترسید، گریه کنید، زار بزنید.

میرغضب: دم نزنید، فقط سکوت کنید، مؤدب بنشینید، ما
 خودمان ترتیب همه چیز را می‌دهیم!
شاه: (فریاد می‌زند) چرا معطل می‌کنید؟ پس چه شد این
 قانون؟

شغال‌الدیوان: الان آماده می‌شود قربان! شما اعصابتان را
 خرج این چیزها نفرمایید، هر چند تا بند و تبصره که بخواهید،
 همین الان ترتیبش را می‌دهیم.

(شغال‌الدیوان در کتاب بزرگ چیزی می‌نویسد و جلوی سه
 نفر تماشاگر می‌گذارد)

شغال‌الدیوان: شما فقط انگشت بزنید! (دستشان را
 می‌گیرد و انگشت‌شان را بر کاغذ می‌چسباند)

شاه: (غضبناک) پس چه شد این قانون کوفتی؟

شغال‌الدیوان: بفرمایید قربان! همه چیز آماده است، این هم
 قانون شاهنشاهی! (با دستپاچگی می‌خواند)

بنا بر این ماده و این تبصره

حکم کند شاه همه جا یک سره

قافیه تنگ است، گشادش کنید

وزن ضعیف است، زیادش کنید

فاعل و مفعول و فعولن فعل

بنده‌ی شاه اند همه در عمل

مفعلتن، مفعلتن، مفعلن

قافیه را بر شکن از بیخ و بن

وزن فعولات شد اسباب غم

بار فضولات بکن بیش و کم

و در این جا، حکم می‌کنیم، از این پس هر کس که اوزان

عروضی را بهم بزند و در قاعده و قوانین ادبیات و هنر و

کشورداری و پزشکی و سرای‌داری و شاعری و دامداری و

سبزی فروشی و خرده بار فروشی و نانواپی و قصابی و

فرهنگ و کولتور و دایره المعارف و آداب آشپزی و رمالی چه به
نظم و چه به نثر اخلاص نماید، به اشد مجازات محکوم می
گردد!

مفعلتن، مفعلتن، فاعلن
مفتعلن، مفتعلن، قاتلن
قاتلتن، شاعرتن، باطلن
باطلتن، باطلتن، شاعرن
مفترتن، افترتن، افتتاح
انترتن، منترتن، افتضاح

قصه گو: خلاصه، مخلص کلام اینست که:

حکم ملوکانه چو جاری شود
شاعر بیچاره فراری شود
(میرغضب سر به دنبال ملک الشعرا می‌گذارد، ملک الشعرا
دور صحنه به هر جایی فرار می‌کند، همراه با سه نفر
تماشاچی از صحنه فرار کرده و در میان جمعیت پنهان
می‌شود)

ملک الشعرا: (در گوشه‌ای از سالن تماشاگران)

مرا با فعولن دگر کار نیست
بتر از قوافی به بازار نیست
بگویم برای تو شعر سپید
که بهتر از آنم به انبار نیست

میرغضب: بگیرید، بگیرید این خائن بالفطره را، نگذارید که
اذهان مردم را تخریب کند. (ملک الشعرا می‌گریزد و در میان
تماشاگران گم می‌شود.)

هر آن کس دهد زو نشانی به من
که قفلی نهم من ورا بر دهن
دو دست و دو پایش ببرم به تیغ
سرش را بیاویزم از زیر میغ
دو صد سکه گیرد به رسم کرم

به خدمت در آید مرا لاجرم

۹

خوان سالار و شاه

شاه خیلی خوب، بس است، کارهای حکومتی امروز بس است. اکنون بر سر اشتها آمده‌ایم. خوان سالار را بخوانید!

شغال‌الدیوان خوان سالار!

صدایی از بیرون خوان سالار!

صدای دیگری از بیرون خوان سالار!

خوان سالار (نفس زنان می‌رسد، تعظیم می‌کند) قربان خاک پای ملوکانه! (به وزیر) چه شد؟

شغال‌الدیوان (محرمانه به خوان سالار) گاو زائیده! (خوان سالار می‌لرزد.)

خوان سالار اعلاحضرت امروز چه میل دارند؟

شاه الان به گوشت رسید که گاو زائیده است. همان گوساله را برایم کباب کن و بیاور تا نوش جان کنیم!

خوان سالار چی فرمودید؟ کدام گوساله؟ (به وزیر) ای بابا! راستی راستی گاو مون زائیده!

شاه درسته به سیخش بکش! بریانی‌اش کن!

خوان سالار چی رو به سیخ بکشم؟ دیگر چیزی نمانده است.

شاه همان گوساله را که گاو زائیده است.

خوان سالار گوساله‌ای در کار نیست! جناب وزیر مزاح می‌فرمودند.

شاه بله؟! مزاح می‌فرمودند؟ بی‌جا می‌فرمودند. یالا تند باش تا اشتهای مان کور نشده است. تند، زود! بگذار حسابی برشته بشود.

خوان سالار به جان قبله عالم، دیگر چیزی برای کباب کردن نمانده است. گوساله‌ای در کار نیست.

شاه خیلی خوب! همان گاو را کباب کن!

خوان سالار کدام گاو؟

شاه شغال‌الدیوان می‌داند. الان سخنش بود.

خوان‌سالار (به شغال‌الدیوان) حضرت اشرف! حالا بفرمائید و پاسخ‌گو باشید!

(شغال‌الدیوان می‌لرزد) حالا چرا می‌لرزی؟ حالا بفرما! بگو گاو من زائیده یا گاو تو؟

شاه بله؟ پس گاو تو هم زائیده؟ پنهانش می‌کنی؟

شغال‌الدیوان به سر‌اعلا حضرت قسم، من چیزی برای پنهان کردن ندارم. آخرین گاوی که داشتم را هفته قبل در اختیار خوان‌سالار گذاشتم و او کباب کرد و شما نوش‌جان کردید. دیگر در املاک من نه گاو مانده است، نه بره مانده است و نه مرغ و نه خروس!

شاه عجیب است! عجیب است! پس چه می‌گفتند که گاو زائیده است؟

شغال‌الدیوان راستش را بخواهید، گاو همه ما زائیده است، یعنی گاو شما هم زائیده است، یعنی این که در مملکت قحطی افتاده است، دیگر چیزی گیر نمی‌آید که اعلا حضرت به نیش بکشند!

شاه عجب، عجب؟ پس این شغال‌الدوله چه می‌کند؟

شغال‌الدیوان حضرت شغال‌الدوله سخت زحمت می‌کشند، اما دیگر چیز دندان‌گیری گیرشان نمی‌آید!

شاه مزخرف می‌گوئید آقا! مزخرف! همه شغالان، شاغلین و مشغولان و مشمولان را بسیج کنید آقا! تمام مملکت را بسیج کنید آقا! مملکت خرج دارد آقا! راه بیفتید، جار بزنید، آهای وزیر، با تو ام!

شغال‌الدیوان (تعظیم می‌کند) آهای خوان‌سالار!

خوان‌سالار (تعظیم می‌کند) آهای شغال‌الدوله!

شغال‌الدوله (تعظیم می‌کند) آهای شغال‌السلطنه!

شغال‌السلطنه (تعظیم می‌کند) آهای شغال‌الممالک

شغال‌الممالک (تعظیم می‌کند) آهای شغال‌الملک

شغال‌الملک (تعظیم می‌کند) آهای شغال‌الملک

شغال‌الدیوان همه را بسیج کنید!

شغال‌ها همه را بسیج کنید!

همه بسیج! بسیج!

(صحنه تاریک می‌شود)

۱۰

ده، شغال و پیره زن

قصه‌گو: بدا به حال ولایتی که تعداد شغالانش از تعداد مرغ و خروسش بیشتر باشد! احتمالا دیگر مرغ محلی که سهل است، جوجه ماشینی هم دیگر گیر نمی‌آید. خوب ببینیم در ده چه می‌گذرد.

(صدای زوزه شغال که هر دم بلندتر می‌شود، جشن و پایکوبی را خفه می‌کند.)

(صدای مرغ و خروس که از وحشت شغال به هر طرف می‌دوند، سایه‌های وحشتناک روی در و دیوار، صدای زوزه باد، صدای طوفان، صدای مردم وحشت زده، صدای همسایه‌ها که می‌خواهند شغالان را فراری بدهند، صدای گریه و شیون جمعی زنان. ممد از وحشت در گوشه‌ای کز کرده)

(یک پیرمرد با گروهی از مردم آسیب‌دیده سر وارد صحنه می‌شوند و فریاد کنان می‌خوانند)

پیرمرد:

خو خوره فوتورکسته آ ور
مانده یا بشکسته کمر
آلو(آتش) بزه به خوشک و تر
اوهوی خبر اوهوی خبر

خوک و شئال و خو خوره

هف جیریب بیجارا فوتوره
غازا گیره، کیشکا بره

اوهوی خبر اوهوی خبر

تو نیشتی منقل ور
وافور کون تی لبه سر
دودی اتاقه گرمه جا
دوشکچه سر کفی دمر
اوهوی خبر اوهوی خبر

کی فاده اون دوم به تله؟
خوخوره شئال، دوزد و دله
فوتوره بچار هفتا کله
اوهوی خبر اوهوی خبر

ممد: (در حال دو وارد صحنه می‌شود. از ترس می‌لرزد)
 من ترا گم تو ایشتاوی
 لانه بزه کهنه شئال
 من ترا گم تو ایشتاوی
 مرغا بیگفت با پر و بال
 من ترا گم تو ایشتاوی
 به کول بیگفته با جوال
 من ترا گم تو ایشتاوی
 چپو بوکود انباره مال
زن اول: (خود را به ممد می‌رساند) چه شد؟ چه شد؟ منم...
 نترس...

ممد: (گریان) مرغا ببرد از کله سر
 هیچ کی نیده هیچی نگفت
 دوار بزه بامو جه در
 هیچ کی نیده هیچی نگفت
زن دوم: چه شد؟
ممد: انی پاچاله نهه در سر
 هیچ کی نیده هیچی نگفت
 گاوا بوخورده بی خبر
 هیچکی نیده هیچی نگفت
قصه‌گو: چیزیش نیست، هول کرده! کمی نمک و آب بهش
 بدین، حالش جا بیاد! فعلا شما برین از صحنه بیرون!
 (ممد پریشان از صحنه بیرون می‌رود زن هایش به دنبالش)

پیرزن (وحشت زده وارد می‌شود): بزه، بزه، ببرد، بوخورد!
 همه بزه، می نازنین شیرخان، می نازنین خروس! می مرغ،
 می نازدانه مرغ، کی هر روز می ره مرغانه کودی! می آوردک،
 می غاز! همه بخورد، همه ببرد، آی وای خودا...! چی خاکی
 می سر دوکونم؟ آی وای خودا...! چی بوکونم؟
 (زن های دیگر کم کم می‌رسند و دور پیرزن جمع می‌شوند،
 می‌خواهند دلداری‌اش بدهند اما کلمه‌ای از دهانشان در
 نمی‌آید!)

پیرمرد:

بوشو خو تومانا در ببرد	انه بزه اویتا در بوشو
بوشو خو تومانا در ببرد	چومه فوچه کور و کر بوشو
بوشو خو تومانا در ببرد	همسایه ره خبر بوشو
بوشو خو تومانه در ببرد	دارسایه بی خبر بوشو

پیرزن: وای چی بگم زای جان؟ با کو دیل ده زندگی بوکونم؟
 می مال بوشو، می جان بوشو، می زندگی بوشو، می نازنین
 کیشکان ایا دووستیدی، من اشان دییم، اشان می زندگی
 بیدا! من ده چوتو زندگی بوکنم؟ من ده چوتو می روزه شبا
 کونم؟ می شبا روزا کونم؟

پیرمرد:

می مال بوشو می جان بوشو	می کله ده صدا ناره
می مال بوشو می جان بوشو	دونیا می ره وفا ناره
می مال بوشو می جان بوشو	آ کوره ده، خودا ناره
می مال بوشو می جان بوشو	آ درد میشین دوا ناره

پیرزن: (زار می زند)

اگر از آسمان ماهی بباره
 ایدانه دنکفه در می خکاره
 ممد: می مال بوشو می جان بوشو
پیرزن: ایتا گرخانه در پهناک عالم
 آیه تا کی بترکه می گوش دم
 ممد: می مال بوشو می جان بوشو
پیرزن: بترکسته می دیل از ظلم دونیا
 نیدم خیری جه دونیا من به هیچ جا
 ده من جه دار دونیا چوم دوستم
ممد: می مال بوشو می جان بوشو
پیرزن: چومه بر خیر آ موردوم دوستم
 چه خاک می سر دوکونم؟ جه دار دونیا هه ایتا جوجه می ره
 بمانست، هه ایتا جوجه! (با احتیاط از زیر پیراهنش جوجه ای را

در می‌آورد و نشان می‌دهد، می‌بوسد و دو باره در زیر
لباسش پنهان می‌کند.)

کدخدا: (وارد می‌شود) آهای مردان ده، آهای جوونا! آهای
گردن کلفتا، پهلوونا! بیاین، چوبی، چماقی دست بگیرین،
بایستید در گوشه و کنار ده، کشیک بدین!
(چند جاهل با بیل و چوب دستی وارد می‌شوند و در گوشه و
کنار صحنه به حالت آماده باش می‌ایستند)
سرکرده جاهل ها: بله، بله کدخدا! اگر شغال جرات بکند
پایش را این طرف بگذارد، تکه بزرگش گوشش است.
بقیه جاهل ها: هیچ موجودی از سد دفاعی ما عبور
نمی‌کند.

سرکرده جاهل ها: شغال سگ کی باشه؟ شیکمشو سفره
می‌کنیم!

جاهل اول: توی پوستش کاه می‌کنیم!
جاهل دوم: سیبیلش رو می‌سوزونیم!
جاهل سوم: دمبش بیفته تو تله، آتیش به دودمانش می
زنیم!

سرکرده جاهل ها: همتون گوش وایستین، چشاتونو باز
کنین، دیگه نمی‌ذاریم پرنده از اینجا بپره. کدخدا خیالت راحت.
کدخدا: ننه جون تو هم گریه نکن! زاری نکن! اخویت
اینجاست، ما خودمون حساب این دزد دغل رو می‌رسیم. برو
و آسوده بخواب! (می‌رود)

سرکرده جاهل ها: این چماق، این چاقو، این هم قمه!
شیکمشو سفره می‌کنم به والله!

جاهل اول: دست و پاشو ارّه می‌کنیم!
جاهل دوم: قلوه هاشو در میاریم!
جاهل سوم: شغال سگ کی باشه، خود شیر ژیان هم
حریف حاجیت نمی‌شه!

جاهل اول: (جاهلی می‌خواند)

بیا جانا ببین این پهلوان را
بچشم خود نگر مرد جوان را

که با این قامت و قد تا قیامت
 قیامت می‌کند با قد و قامت
 قیامت می‌کند با زور بازو
 جهان را می‌کند مغرور بازو
 من و رستم به یک میخانه بودیم
 رفیق و همدم پیمانه بودیم
 به یک پیمانه ما پیمان چو بستیم
 همان پیمانه با پیمان شکستیم
 چو رستم رفت و کارش بر زمین است
 من اینجا هستم و کارم همین است
 از این قداره دشمن در گریز است
 سزای دشمنان این تیغ تیز است
 بگو با دشمنان باری در این دشت
 اگر بختی شما را بود، برگشت

شغال: (در لباس دراویش وارد می‌شود، عینکی دودی به چشم دارد و عصایی و کشکولی در دست):
 شغال بیشه مازندران را کجا گیرد سگ مازندرانی؟!
 که در کار شغالان حقه‌ها بی هزاران یک از آن را می‌ندانی!
سرکرده جاهل‌ها: به به، گل مولا درویش! از کجا تشریف می‌آرین؟

شغال:
 هو حق مدد، یاهو مدد،
 یک لقمه از آهو مدد!
 یک تیکه دل یا دنبلان
 یک ذره دنبه کو مدد!
 دین شکم دارم بسی
 از اسب و از یابو مدد
 هو حق مدد، هو حق مدد!
 یک جوجه ابلق مدد
 یک مرغ ناقابل مدد
 گوساله کامل مدد

یک گاو نر داری اگر
 در راه آن داور مدد
 گاوی نداری غم مخور
 بالی از آن کفتر مدد
 هو حق مدد
 هو حق مدد
 یک جوجه ابلق مدد

سرکرده جاهل ها: هو حق مدد درویش!
شغال (روی سکویی در کنار جاهل‌ها می نشیند):
 خدا قوت، پهلوان! می بینم که آماده‌ای، عزم جنگ و جهاد
 داری؟

سرکرده جاهل ها: خب دیگر وقت است که باید همیت
 داشت، همت گماشت، از این مردم بیچاره و بی پناه دفاع کرد
 (با اشاره به پیرزن، پیرزن اشک می‌ریزد و ناله و نفرین
 می‌کند)!

پیرزن: (نوحه می‌خواند)
 می دیل از دار و دنیا غم داره غم
 ایزه بخت از زمانه کم داره کم
 می ره از آسمانان غورصه باره
 می چوم از ابره غورصه نم داره نم
شغال: عجب! عجب! چه بلایی سرش آمده؟ چرا عجز و لابه
 می‌کنی مادر؟

پیرزن: خودا انی نامه اویره کونه، بامو، بی خبر می مرغه لانه
 غارت بوکود، بزه، بوکوشت، ببرد، هرچه کی مالک نبرد، هرچه
 کی مباشر نیده، هر چی کی جه می‌گولی جیگفته، می
 سیا زمستانه ره ای گوشه انبار بوکوده بوم، می انبارا دورسنه،
 می گاو لافندا بورسونه، می کیشکانا به گازاغیفته یو اویره بو،
 خودا انی نامه اویره کونه!

شغال: یعنی تو دیگر هیچی نداری که به گل مولا درویش
 کمک کنی؟

پیرزن: نه، میره هیچی نمانست، هیچی! ایتا کیشکا دارم کی
 می‌کش قایما کونمه، اونی امرا خوسمه، اونی امرا ویریزمه!

شغال: میشه ببینمش؟

سرکرده جاهل ها: بده تا ببینه، برایش دعا بکنه!

پیرزن: (جوجه را درمی آورد)

خودا ترا خیر بده، ایتا دعا در حق آ یتیمه جوجه بوکون!

شغال: (جوجه را می قاپد)

این یتیم رو بده به من تا بندازمش توی یتیمچه و یک چخرتمه

آبدار ازش بسازم! (جوجه را می زند به زیر بغل و قهقه زنان

غیب می شود، پیرزن شوکه شده، لال شده، غش می کند و

می افتد، دیگران متوجه می شوند و به سوی پیرزن می دوند)

کدخدا: (وارد می شود. پیرزن را می مالد)

چی شد، چی شد؟ مادر جان ترسیدی؟ (به دیگران) به دادش

برسید، باد بزنید، آب بیارید!

(یکی از جاهل ها یک آفتابه آب روی سر پیرزن خالی می کند)

کدخدا: نه اینقدر آب، یه ذره که به هوشش بیاره، با این همه

آب که سرما می خوره بیچاره! (به پیرزن) چی شد ننه؟ چی

شد؟

پیرزن: مگر نیدی چی بوبو، ببرد، ببرد، می کیشکا جانا ببرد،

الان ده هیچی نارم، هیچی نارم! منم و آ دونه مورغانه،

ایمشب و فردا شب انی امرا مورغانه پلا بوخورم!

کدخدا: باید کاری کرد. (بیرون می رود)

پیرزن: (نوحه می خواند)

می کیشکا جان بوشو در کامه دوشمن

خودا آویره کون تو نامه دوشمن

نیدم در دار دونیا خیری از دوست

خودا جان خون دوکون در جامه دوشمن

زن شغال: (با لباس رماله ها وارد می شود)

فال می گیریم، طالع می گیریم، سرکتاب باز می کنیم، بخت

دختر یائسه باز می کنیم، فال می گیریم، دعای سنگین، دعای

سبک، تعبیر خواب، گمشده اگر دارین، پیدایش می کنیم، پیدا

شده اگر دارین، گم می کنیم، دعای رفع بلا، دعای سنگین،

دعای سبک!

(می‌رسد به پیرزن که افتاده است) چه شده؟ چه پیش آمده؟
قصه گو: غش کرده، یکی باید برود و حکیم خبر کند!

جاهل: دزد بی خبر رسید و مالش را برد!

شغال: یعنی دیگر هیچی برایش نماند؟

جاهل دوم: فقط دو تا تخم مرغ!

جاهل سوم: تخم مرغ نیست، تخم غاز است!

جاهل اول: حالا چه فرقی می‌کند، تخم، تخم است دیگر!

جاهل دوم: خیلی گنده است، به گمانم مال گاو است.

جاهل اول: خاک توی سرت، خر بی سواد، گاو که تخم ندارد!

جاهل دوم: دیدی خر خودتی؟ تو تا به حال تخم گاو ندیدی؟

جاهل سوم: تخم، می‌فهمی؟ تخم مرغ که توی تابه

بشکنی، نیمرو بکنی! می‌فهمی؟

زن شغال: حالا شما میشه کمتر این حرف‌ها را بزنید؟ من

پاک دهنم آب افتاده! برید کنار، من این خانم را معالجه کنم!

برین کنار! این رو دراز کنین رو به آفتاب، دورش خط بکشین!

(خودش یک چاقو در می‌آورد و دور پیرزن را خط می‌کشد)

قصه گو: شما دارین چه کار می‌کنین؟

زن شغال: شما فعلا صحبت نکن! (دست به زیر پیرهن پیرزن

می‌برد)

قصه گو: تو زیر لباس این خانم دنبال چی می‌گردی؟

زن شغال: دارم نافش را می‌گیرم. باید نافش را بگیرم.

قصه گو: این خانم مریض است، احتیاج به یک حکیم دارد.

زن شغال: من خودم حکیمم خانم. من خودم حکیمم! پس کو

این تخم‌ها؟

جاهل: عجب خریه این دیگه، خیال می‌کنه که پیرزن تخم

داره!

زن شغال: آهان، پیدایش کردم. (دو تا تخم مرغ را می‌یابد، به

چنگ می‌گیرد، پا به فرار می‌گذارد)

قصه گو: بگیرید، بگیرید!

(شغال فرار می‌کند، جاهل‌ها گیج هستند)

قصه گو: «آن که نامخت از گذشت روزگار، هیچ ناموزد ز هیچ

آموزگار». این جماعت از یک سوراخ هزار بار گزیده می‌شوند.

البته شغال هم هر روز رنگ عوض می‌کند، این بیچاره‌ها تقصیر ندارند. یک روز درویش است، یک روز فالگیر است، فردا رمال است، پس فردا کلانتر است، دو روز دیگر شعبده باز است، بعضی از روزها هم خودش تفنگ دست می‌گیرد، کنار کدخدا می‌ایستد، کیشیک می‌دهد تا شغال بگیرد، تو نگو که این خودش دستش تا مفرق توی خون مرغ و جوجه است. بعضی‌ها هم می‌گن که خود کدخدا هم با او توی یک جوال است! خدا می‌داند! ما نمی‌خواهیم گناه کسی را بشوریم! اما یکی باید به این مردم حالی کنه!

قصه‌گو، شاعر به همراه چند نفر دیگر:

تی آستینا بوجور بزن
 ویریز ویریز ویریز ویریز
 های بوکون هوی بوکون جار بزن جور بزن
 ویریز ویریز ویریز ویریز
 دکف آ میدانه میان دور بزن
 ویریز ویریز ویریز ویریز
 پیشانی نیویس گونا نوکود،
 تی ره تی پیشانه مَهر بزن
 ویریز ویریز ویریز ویریز

من ویریزم تو ویریزی ان ویریزه اون ویریزه
 دَاره اوسان
 تبر اوسان
 آن ویریزه اون ویریزه
 تیر و کمان سپر اوسان
 آن ویریزه اون ویریزه
 موردوم با خبر اوسان
 آن ویریزه اون ویریزه
 من ویریزم
 تو ویریزی
 آن ویریزه

اون ويريزه

اتاق شالترس ممد

قصه گو: راستی کجا بودیم؟ آهان داشتم از شالترس ممد و زن‌هایش می‌گفتم. زن‌های شالترس ممد، به قول خودش «پيله خانم» و «کوجی خانم»، برایش همه کاری می‌کردند، توی بچار، کار می‌کردند، توی خانه کار می‌کردند، گاو‌ها را به چرا می‌بردند، به مرغ‌ها و خروس‌ها آب و دانه می‌دادند، درو می‌کردند، پاتنگ می‌زدند، الک می‌کردند، می‌بردند بازار، می‌فروختند، با پول‌هایی که به دست می‌آوردند تنکه و شلوار و پیراهن و هر چیز دیگر که می‌خواستند می‌خریدند با بقیه پول خرده‌هایی که مانده بود به مشیت شب‌چره می‌خریدند، می‌آمدند به خانه!

شالترس ممد تمام این مدت خودش را پشت در اتاق قایم می‌کرد و منتظر بود که زن‌هایش برگردند. او معمولا کمربندی از ویریس به کمرش بسته بود و داسی هم به آن آویزان کرده بود، تا اگر خدای ناکرده، خدای ناکرده، شغالی، خورخوره‌ای، حیوانی، گربه‌ی دزدی، موشی، مارمولکی خواست به او حمله کند، بتونه از خودش دفاع کنه! آن روز این بیچاره در خانه نشسته بود و داسش را هم به همراه نداشت. داس را داده بود تا زن‌ها به چلنگر بدهند و تیز کنند. این بود که داشت از وحشت زهره ترک می‌شد.

اتاق شالترس ممد

(صدای کوبیدن به در، شالترس ممد از ترس جیکش در نمی‌آید)

صدای زن‌ها از پشت در: در رو واکن! واکن در رو، ماییم! از شهر برگشتیم، داست را هم دادیم آهنگر تیز کرد. دیگر جای ترس نیست. برات یه عالمه شب‌چره هم گرفتیم.

شالترس ممد: (با ترس برمی‌خیزد و در را باز می‌کند، دو زن وارد می‌شوند)

الاهی که من قربان شما، شب و شب‌چره تون برم! اومدین؟ چرا اینقدر دیر کردین؟

خانم‌ها: چطور مگر؟ ترسیدی؟
شالترس ممد: چی؟ من؟ ترس؟ من در زندگی از هیچ چیزی
 نمی‌ترسم!
پيله خانم: پس چرا رنگ رویت اینجور زرد است؟
شالترس ممد: نگران شما بودم.
کوجی خانم: نگران چی بودی؟
شالترس ممد: هیچی بابا اصلا نگران نبودم، فقط دلم برایتان
 تنگ شده بود.
پيله خانم: اوا، حیوونی! دلت برای کودوم ما تنگ شده بود؟
کوجی خانم: من یا این؟
شالترس ممد: (خود را در تنگنای تصمیم می‌یابد)
 تو یا آن؟ آن یا تو؟
 تو یا آن؟ آن یا تو؟
 هر دو تا گولید، خوش رنگ و بو!
 هر دو تا گولید، خوش آب و گیل!
 هر دو تانه جا، وسط می‌دیل
 هر دوتا قشنگ، هر دوتا بلا!
 می‌دیده تی ره، (اشاره به دومی) تی ره مبتلا!
 من چبزی نارم
 آیا واکارم
 ایتا دیل دارم
 کی بدهکارم
 ایتا آغوزا دوجا واکارم
 ایتا آغوزا دو جا واکارم
 (تغییر آهنگ)
 ای تا دیل دارم زیبا
 هر چی کی دینه انه وا
 ای تا دیل دارم زیبا
 هر که کی دینه انه وا
پيله خانم: بوشو ره بساز به شب‌چره
کوجی خانم: تا تی ممایا لولو نبره
هر دو زن: (تغییر آهنگ)

کورده کولا نازا دیهی دوشاب پلا یاقا گیره
 دوشاب پلایا کی دینه باقلا پلا یاقا گیره
شالترس ممد:

دوشاب پلا نامه نبر می دهنآ آب جکفه
 باقلا قاتوقه کی دینم می دیل به بوشقاب دکفه
 (همه می خندند)

خانم‌ها: بیا این هم داست! حالا دیگر تیز تیز است، بپا که با
 آن جاییت را نبری!

شالترس ممد: (داس را می‌گیرد و معاینه می‌کند و به کمرش
 می‌بندد، جلوی آینه خودش را برانداز می‌کند، بار دیگر داس را
 از کمر باز می‌کند و دور سر خودش می‌چرخاند!)
 منم آن پهلوان بی مهابا

که نامی هست و نام‌آور به هر جا
 (زن‌ها موزیانه می‌خندند؛ از این جا به بعد دیالوگ زن‌ها و
 شالترس ممد تلخ و شیرین است و با خنده و شوخی همراه
 است)

شالترس ممد: منم آن پهلوان...
خانم‌ها:...نقش کاشی

که در حمام به روی آن بشاشی

شالترس ممد: منم آن رستم دستان مشهور

خانم‌ها: که در وقت پیوست می‌زند زور

شالترس ممد: منم آن رستم تنها در این دشت

خانم‌ها: سواره رفت ولی بی رخس برگشت

شالترس ممد: من آن فرهاد کوه بی‌ستونم

خانم‌ها: ز کوه افتادم و بی نردبونم

شالترس ممد: منم چون بیژن افتاده در چاه

خانم‌ها: که در سوراخ موش افتاده در راه

(زن‌ها همدیگر را دنبال می‌کنند، ملاقه‌ای دور خود می‌پیچند و

خود را به شکل اشباح و جانوران خطرناک در می‌آورند و از دو

طرف بازی کنان شالترس ممد را محاصره می‌کنند، شالترس

ممد هم بازی کنان در صحنه به هر طرفی می‌دود.)

پيله خانم: (دهانش را باز می‌کند که شالترس ممد را بخورد)

بیا کی می دیل تی ره غشه
کوجی خانم: می دیلم تی ره در آتسه
پيله خانم: مردای خوبه کی مرد بیه
کوجی خانم: دیل آشنای درد بیه
پيله خانم: مردای اگر نه مرده
کوجی خانم: مورده شور اونا ببرده
پيله خانم: مردای اگر نه شیره
کوجی خانم: زنای هچین اسیره
زن ها با هم: مردای خوبه نام بداره، نان بداره
 موقع دعوا کی بیه جان بداره
پيله خانم: مردای خوبه مثل شراب جوش بزنه پولخ، پولخ
کوجی خانم: ساکت مردای چی مانه؟
 بیلانیست، بیلانیست، خیال بوکون تاپاله پخ!
 (زن ها می خندند)

شالترس ممد: زنای واسی کی زن بیه
 خوشگیل و خوش بدن بیه
 وقتی کی شی زناکه کش
 اون دکفه تی ره به غش
 خو لچکه تا اوسانه
 به تی طرف پا اوسانه
 با کتله پاتوک، پاتوک
 ماتیک بمالسته به توک
 غونچه به توک، خنده به لب
 راه دکفه در تی طلب

چومه مرا پیش فاکشه
 دست مرا پس بزنه
 خنده مرا ریشه بشه
 تی شانه یا دس بزنه

پا اوسانه مثل تورنگ
 پاتوک، پاتوک، قشنگ، قشنگ

دکفتی تا دامه میان
فرار کونه عینه فشنگ

تا کی خو غونچه واکونه
جانی به تی جان دوکونه

می پيله ديل، می کوچی ديل
دکفه به نازه اون به گيل

پيله خانم: مردای خوبه، دس تاوده، مهره‌ی ماره بیگیره
کوچی خانم: وقت به وقت، گرم گیجا، می‌گوله اناره بیگیره
زن‌ها با هم:

گوش کونه بو بوکونه
می کاکوله فو بوکونه
کشا گیره، مرا به کش
تا تاووده ديله به غش
وقت به وقت می سبجانه وامجه جومعه شبان؛ جومعه
شبان... (بقیه حرفش را نمی‌زند، خجالت می‌کشد و خنده
کنان به گوشه دیگر صحنه فرار می‌کند)

شالترس ممد: (سر به دنبال زن‌هایش می‌گذارد)

هیا ده می وقته کاره
می چار تا فصل بهاره
نیشا بوکون و دوباره
کی برکت به بجاره
کی برکت به بجاره
(همه از رقص و تلاش به نفس تنگی افتاده‌اند)

حمله شغال

(شب، صدای زوزه شغال از بیرون، شالترس ممد می‌ترسد و می‌خواهد که خود را در گوشه‌ای پنهان کند)
خانم‌ها: (وحشت زده) هان شنیدی؟
 (صدای حیوانات وحشی، صدای فریاد وحشت زده مرغ و خروس، صدای پارس سگ‌ها از راه دور، صدای نعره دردمند گاو، سایه‌های وحشتناک روی در و دیوار. پيله خانم و کوچی خانم با وحشت از سوراخ در نگاه می‌کنند. صدای گریه آلود زنانی از پشت صحنه شنیده می‌شود که ترانه زیر را می‌خوانند، پيله خانم و کوچی خانم کم کم به همخوانی می‌پردازند)

صدای زنان ده از پشت صحنه:

ای وای می‌غاز بمرده
 گردن دراز بمرده
 می‌غاز بوشو، می‌اوردیکان
 مورغانه مرغ، اوردیک زاکان
 می‌کشکرت، می‌کفتران
 خوخوره ببرده تتران
 ای وای می‌غاز بمرده
 گردن دراز بمرده
 خوخوره دکفته کله سر
 واز بوکوده جه می‌چپر
 تو نیشته‌ایی هچین پکر
 من زنه جزَ جیگر
 ای وای می‌غاز بمرده
 گردن دراز بمرده
 خوخوره بامو با خرس و خوک
 یاواش یاواش، بوچوک بوچوک

بیگفته می جوجه به توک
 به چاک بزه او دارواچوک
 ای وای می غاز بمرده
 گردن دراز بمرده
 (زن‌ها از دو طرف به شالترس ممد نزدیک می‌شوند و داسش
 را به دستش می‌دهند)
پيله خانم: هایا ده تی وقت کاره
کوجی خانم: هایا ده تی وقت کاره

خانم‌ها: مردای کی مرد کاره
 به کار خو سواره
 دس بیگیره به دّاره
 خوف شغال نداره

همه:

ویریز کی وقت کاره
 ویریز کی وقت کاره
 ویریز کی وقت کاره
 تی آستینا بجور بزن
 ویریز، ویریز، ویریز، ویریز
 هّای بوکون، هوی بوکون، جار بزن، جور بزن
 ویریز، ویریز، ویریز، ویریز
 دکف آ میدانه میان دور بزن
 ویریز، ویریز، ویریز، ویریز
 دّاره اوسان
 تبر اوسان
 تیر و کمان
 سپر اوسان
 ویریز، ویریز، دیره نوبو
 تا شئال اویره نوبو
 شئاله بزن به دّاره
 هسا ده تی وقته کاره

(خانم‌ها شالترس ممد را به طرف در همراهی می‌کنند، در را باز کرده و او را در پشت در تنها می‌گذارند. صدای زوزه شغال، صدای جنگ و دعوا، سایه های خطرناکی روی دیوار حکایت از جنگ و دعوای بیرون دارد؛ زن‌ها دور از در، سر خود را در زیر لحاف پنهان می‌کنند.)

۱۳

لانه مرغ

شالترس ممد: (رجز خوانی از روی اجبار، خود هم به آنچه

که می‌گوید، باور ندارد)

ای خورخوره، ای خورخوره

تی ترنه ده مرا نخوره

هول نخورم من تی خانی

مرا ده تو ترسن نتانی

من جه تو ده نترسمه

من جه تو ده نپرکمه

تو کیسی ره ایبریق کون

هچین تی آبه فونوکون

تو کیسی ره، ایتا چیچیر

گیرم ترا پا بوزه جیر

شغال: (در حال خواندن رجز دور شالترس ممد می چرخد،

گویی می‌خواهد او را جادو کند)

من کیسمه؟

من چیسمه؟

ایتا خوخوره

دکفه تی جان ترا خوره

من کیسمه؟

تی اجنبی

هرکی ایسی، هر جا بیشی، هرچی بی بی

هرجا تو تی پایا بنی

من ایسامه، مرا دینی

من کیسمه؟
 تی سایه!
 کی تی مرا پا به پایه
 من چیسمه؟ تی جانم
 تی روحم، تی روانم
 تی امرا پا به پایم
 تی امرا تا به تایم
 تی راسته دس می دست چپ
 تی دیله حرف می کله گپ
 من کیسمه؟
 تی خورخوره
 تی رهپا ایسه ترا بوخوره
 من کیسمه؟
 چیسمه من؟
 یا چی یه می فاگیر فادن؟
 فادان فاگیره وابدن
 بوجور بیجیره وابدن
 دس تاودی دس تاوادم
 ترا به واپس تاوادم
 تا می مرا ور دکفی
 وینریشته سرسوم دکفی
 من کیسمه؟ تی دست چپ
 تی دیله حرف می کله گپ
 آینه میان چومه نی نی
 بیدین تا مرا خوب بیدینی
 من کیسمه؟ تی سایه
 تی امرا پا به پایه

من کیسمه؟ تی سایه
 تی امرا پا به پایه

من کیسمه؟ تی سایه

تی امرا پا به پایه
۱۴

پیروزی شالترس ممد

(موسیقی ترسناک شنیده می‌شود. کم کم سرو صدا می‌خوابد و دیگر صدایی نیست. سکوت لحظه‌ای چند صحنه را فرا می‌گیرد، بعد صدای کوبه در می‌آید. زن‌ها از وحشت فریاد می‌زنند.)

شالترس ممد: (از پشت در)

واکنین بابا، در رو واکنین!

خانم‌ها: اِ وا تویی؟

شالترس ممد: پس می‌خواستین کی باشه؟

خانم‌ها: تو زنده‌ای؟

شالترس ممد: نه اروای باباتان من مرده‌ام و این صدا صدای

روح مرحوم من است، یالا در رو باز کنین!

(زن‌ها با ترس در را باز می‌کنند، شالترس ممد با داس خون آلوده وارد می‌شود)

پيله خانم: خودتی؟ زنده‌ای؟ چیزیت شده؟

کوحی خانم: بیا ببینمت، خاک عالم! داست چرا خونیه؟

پيله خانم: این خون، خون شغاله؟

شالترس ممد: این خون، خون من نیست، کلک شغال رو

کندم، دیگر شغالی نیست که بیاید و مرغ و خروس ما را ببرد.

خانم‌ها (با ناباوری)

کلک شغالو کندی؟ یعنی دیگه راحت شدیم؟

شالترس ممد:

باز دینیدی کی بامومه

آیا دوروسته ایسامه

ده مرا نیگید شالترس ممد

من ده ا نامه نخامه

شاله کوشم من اتویی

کی سوبولانه فیچالم

خوخوره گیرم موشت میان

اونی سگه جانه فیچالم
 می‌داریه خون فوچوکه
 شئاله خون اونه دوچوکه
 ده نیگیدی شئال بامو
 مورغانه لانه واچوکه
 (زن‌ها با کنجکاوی نگاهش می‌کنند)
 پا بنامه لانه میان

بیدم ایتا پيله شئال
 غازه بیگفت گازه میان
 مرغا بیگفت به زیر بال
 انی دونه پا دونه ستون
 دو چوم داره، پیاله خون
 چنگال و چنگا چی بگم؟
 اونی موشته سنگا چی بگم؟
 بوشوم جولو، باموم عقب
 پيله دوعا به زیر لب
 یاواش یاواش پا اوسادم
 تا ایتا قاپاس تاشا دم
 قاپاس چیه؟ من مرا گم
 هوا پسه، من مرا گم
خانم‌ها: (با بی‌صبری)

کشتی مارو، بالاخره می‌گی چی شد؟
شالترس ممد:

من ترا گم تو ایشتاوی
 شئال نوگو، شیر بوگو
 ایساغوله چومه درون
 سیاهی قیر بوگو
 بوگفته جانه ممد، دسته تاود دّاره فاکش
 موقع دعوا فارسه، تی پایه ده پس فانکش
 می‌داره یا بوجور برم
 با ایتا ضرب زنم بیجیر
 شئالا گم، هسا بگیر، هسا بوخور، هاسا بیمیر!

خانم‌ها (با ناباوری)

شاله بوگفت: هسا بگير

هسا بخور

هسا بيمير

شالترس ممد: (خودش هم باورش نمی‌شود)

می‌داریه بوجور برم

با ایتا ضرب زنم بیجیر

خانم‌ها:

شئاله بوگفت هسا بگير

هسا بخور

هسا بمير

همه با هم: (در یک دایره می‌رقصند)

شئاله بوگفت، هسا بگير، هسا بخور، هسا بيمير، هسا بگير،

هسا بخور، هسا بيمير!

شالترس ممد: (با غرور) آب بیارید دست و رویم را بشورم،

برایم چایی دم کنید! راستی رختخوابم را بیندازید، احتیاج به

استراحت دارم. امشب نوبت من است که در وسط بخوابم!

خانم‌ها: (دور شالترس ممد می‌چرخند و او را بوسه باران

می‌کنند)

تو ده امی پهلوانی

امی مرد جوانی

بنازیم تی زور بازو

بنازیم تی کرد و کاره

شئال تی ره هچینه

بنازیم تی کار و باره

پيله خانم: تو بیا می‌کش، تو بیا می‌کش

می کوچی دیلا

تاودی به غش

من تی ره ميرم

تو مرا خایی!

هر جا کی بشم، هر جا کی بئسم،

می دیل قرصه کی
 تو مرا پایی!
کوچی خانم: تو بیا می کش
 می جان تی ره غش
 تو می مرداکی، می خاطرخایی
 هرچی کی بیه
 هرکس کی بایه
 می دیل قرصه کی
 تو مرا پایی!
خانمها (با هم)
 می جانه مردای
 خانه پهلوان
 موشت زنه جوان
 دکفته میدان
 پيله پهلوان
 روستوم دستان
 روستوم دستان

شغال گرسنه

قصه گو: آن شب و شب‌های دیگر شالترس ممد وسط دو تا زن‌هایش می‌خوابید و بوسه باران می‌شد. تا اینکه شبی از شب‌ها که آن‌ها بغل در بغل یکدیگر خوابیده بودند، کسی به در کوبید.

شغال گرسنه

(شب است و شالترس ممد با همسرانش در خواب است. کسی به در می‌کوبد)

خانم‌ها: کیه؟

شالترس ممد: (دندان‌هایش از ترس به هم می‌خورند) باز چی شده؟

(صدای زوزه شغال)

پيله خانم: کیه؟ کی اونجاست؟

(صدای زوزه شغال)

کوجی خانم: کی هستی؟ این وقت شب چی می‌خوای؟

صدای شغال: خُلف وعده کردی؟ من گشتمه!

شالترس ممد: (از زیر رختخواب بیرون می‌آید و شلوارش را می‌پوشد، به زن‌ها) شما چیزی نگین! من خودم ترتیب همه چیز را می‌دهم!

پيله خانم: این شغال مگر نمرده بود؟ مگر تو شغال رو نکشته بودی؟ چطور شد که باز پیداش شد؟

کوجی خانم: تازه داشت چند روزی آب خوش از گلوی ما پایین می‌رفت؟ چی شد که مرده زنده شد؟

شالترس ممد: آن داس را به من بدید تا من ببینم که چه کاری می‌تونم بکنم.

(شالترس ممد داس را برداشته و با ترس از در بیرون می‌رود، صدای حرف‌هایی نا مفهوم از پشت در، صدای چند ضربه، صدای موسیقی مرموز، زن‌ها از درز در به بیرون نگاه می‌کنند و به نوبت همدیگر را کنار می‌زنند و آنچه را که می‌بینند برای همدیگر تعریف می‌کنند)

پيله خانم: اين كه خود شغال است، آنجا ايستاده و توپ و تشر می‌آد!

كوجی خانم: بذار ببینم! ممد رفت به طرف لانه مرغ!

پيله خانم: شغال ايستاده جلوی در لانه مرغ!

كوجی خانم: ممد يك جوجه را از توی لانه در آورد و به شغال نشان می‌دهد.

پيله خانم: شغال قهر کرد، دبه در آورد. سر ممد داد می‌کشد!

كوجی خانم: ممد برگشت به لانه!

پيله خانم: ممد از لانه در آمد، يك خروس گنده توی دستش است.

كوجی خانم: اين كه خروس كاكلی منه! می‌خواد با آن چه بكنه؟

پيله خانم: خروس را به شغال نشان داد، شغال سرش را تكان داد!

كوجی خانم: اِ وَا داس را زد و گردن نازنين خروس منو قطع كرد. ذليل بشی مرد، چرا اين كار را كردی؟

پيله خانم: شغال خروس را گرفت و دارد می‌رود.

كوجی خانم: خروس نازنينم (گریه می‌کند)

پيله خانم: خب خب، اشك‌هات رو پاك كن، من می‌دونم چه كار كنیم، الان می‌فهمم كه چرا هر روز يك مرغ، يا يك جوجه ما گم می‌شود. پس اين نامرد آن‌ها را با دست خودش به شغال تقدیم می‌کند؟

(صدای پا، زن‌ها اشك هایشان را پاك می‌کنند و به ته اتاق می‌روند و منتظر می‌مانند)

(در باز می‌شود و شالترس ممد با داس خون آلود وارد می‌شود.)

شالترس ممد: بياييد، اين داس را بگيريد و بشوريد. يك چایی هم برايم دم كنيد!

پيله زن: اين خون، خون شغال است؟

كوجی زن: يه دونه شغال را چند بار می‌كشی؟

شالترس ممد: من دیگه حوصله بحث ندارم. این شغال را می‌کشم، پسر عمویش می‌آید، فردا ممکن است که پسر دایی اش بیاید، چه می‌دانم. اما من دیگر آن بیدی نیستم که از این باده‌ها بلرزم، هزار تا شغال هم که باشند، همه را تار و مار می‌کنم!

کوجی خانم: آره تو بمیری، تو گفتی و ما هم باور کردیم! نامرد، خودت هر روز یک مرغ را می‌گیری و سر می‌بری و می‌دی شغال کوفت بکنه و بعد میایی به ما دروغ تحویل می‌دی؟ پهلوان پنبه؟ چطور دلت اومد که مرغ‌ها و خروس‌ها و جوجه‌های نازنین ما را بدی این شغال بدجنس کوفت بکند؟
پيله خانم: خب دیگه حنای تو پیش ما رنگ نداره! (گوش ممد را می‌گیرد) پاشو، پاشو گورت را گم کن! (ممد را از خانه بیرون می‌اندازد)

۱۶

ممد آواره

قصه گو: بله بچه‌ها، خانم‌ها، آقایون، این بود که زن‌ها شالترس ممد را از خانه بیرون کردند. شالترس ممد مدتی پشت در خانه نشست، عجز و لابه کرد، بعد که دید فایده‌ای نداره، راه افتاد و رفت! رفت و رفت و رفت تا در دل جنگل به یک غار رسید، به این غار پناه برد به امید اینکه شب را روز کند تا ببیند که فردا چه پیش می‌آید.

(ممد در تنهایی شب در بیرون از خانه مانده است. چند بار به در می‌کوبد. کسی در را باز نمی‌کند، مأیوس به راه می‌افتد.)

شالترس ممد:

زندگی راه پور خم و پیچه
 ایتا نقله کی آخرش هیچه
 با تمام بولندی و پستی
 نیستی وصل به، به تی هستی
 دست و پا زئن دری خیال میان
 واچوکی جور، کفی مبال میان
 جه بوجور تا بیجیر هچین پوچه
 می دهن لال، خودا چومان لوچه
 ایتا خط راست نیه من هرچی دینم
 اونی ذرع بوکوده چی ره واوینم؟
 گمج کون سولاخه تی کله سر
 روزی هرگز نایه درون جه تی در
 چمجه جا تا پیاله هر چی دینی
 خالی آب، روزی ی ایتا چیچینی
 زرخی غورصه، شب‌چره درده
 شهد دونیا به کام نامرده
 مرد و نامرد هچین، هچین حرفه
 پای بندی دین هچین حرفه
 خورخوره پیشه یه کی در بیشه
 بوخوره هرکویا ایتا میشه
 واچره جر بده بیگیره به گاز
 کشکرت، کرک مرغ و اوردیک و غاز
 گرگ پیر توبه کون ایسه به نماز
 بتانه، جر دهه ترا اون باز
 منم او گرگ پیر توبه بوکود
 کی اونی گازه روزگار فوکود
 می ره ده گاز ننه کی گاز بگیرم
 گوشنگی سر نهم کی تا بمیرم.

نبرد با دیوها در غار

قصه گو:

خب بچه ها! شالترس ممد در گوشه غار خود را پنهان می‌کند، صدای پای دیوها می‌آید، سه دیو غرش کنان، مست، تلوتلو خوران با کوزه‌های شرابی که در دست دارند وارد می‌شوند. خب می‌دونید که دیوها حتما کافرند و کافرها هم حتما شراب می‌خورند. ممد صدای پای دیوها را می‌شنود. سه دیو غرش کنان، مست، تلوتلوخوران با کوزه‌های شرابی که در دست دارند وارد غار می‌شوند.

دیوها: ها ها ها ها، ترنه کشیم، ترنه کشیم

هورا هورا هورا هورا

های کونیم، هوی کونیم

هورا هورا هورا هورا

داد زنیم، نعره کشیم!

ها ها ها ها

گاوا گیریم، بره کوشیم

ها ها ها هاهاها

شب کی خوسیم خورنه کشیم

خر خر خر خر

روز ویریزیم بره کوشیم

ها ها ها

هو هو هو

گاز گیریم، گوز کونیم

(می‌گوزند) پوز پوز پوز پوز

گاو و گوساله بیگیریم

چوپانه چوقایه فاگیریم

چوپان چیه، چوقا چیه؟

خانم چیه، آقا چیه؟

دیو اول: تمام دنیا می‌شینه

دیو دوم: نه می شینه
دیو سوم: ایپچه تی شین، ایپچه تی شین
 دوپچه بمانسته می شین

(یکی از دیوها بو می کشد)
دیو اول: آهای آهای بو ایه بو
دیو سوم: (ذوق زده بو می کشد)
 گوسفنده بو، چوپانه بو
دیو دوم: کله پاچه تیانه بو!
دیو سوم: (بو می کشد، تصحیح می کند)
 ایتا گله گاوه، من کونم گومان
دیو اول: جا نیگیره در تی تیان
دیو دوم: ان گاو نیه، اولاغه
دیو سوم: اونی چیه پا چولاغه
دیو اول: (بو می کشد)
 چولاغ چیه، اولاغ چیه؟
 آ بو بویه ای آدمه
 می ایشتها ره اون کمه
 (سه دیو دور صحنه می چرخند و هر گوشه‌ای را بو می کشند)
 تا آن که خود را به مخفی گاه شالترس ممد می‌رسانند،
 شالترس ممد دارد از ترس زهره ترک می‌شود)
دیوها: آ بو، بویه ای آدمه
 بیدین ترا من چی گمه!
 وای می‌دهن آب جکفه
 می دیل به تاپ تاپ دکفه
 آدمه گوش پوشته ره
 آدمه پوست و گوشته ره
 شکم و شیردان، دیل و ففه
 اگر به می دس دکفه
 نه واوینم، نه کی شورم
 هتو دوروسته فورم
دیو اول:

انی روده واویشکا چاکون
 ایچه زردجوبه، ای پیچه نمک
 ایچه گرمالت اونا دوکون
 ففه و روده، واویشکا
 آب جو باور ای بوشکا
 ایتا پیسقاله سرکه دوشاب
 ای پیچه عرق، ای پیچه شراب
 نخود لوبیا، سیر و پیاز
 سفره تاود صبح ایاز
 اشپلا بخور سرده پلا
 آغوزه مغز و پيله باقلا
 سیر و پیاز و زرخی
 به تی دهن بچپانی
دیوها:

وای می دهن آب جکفه
 می دیل به تاپ تاپ دکفه

(دست می اندازند، شالترس ممد را بگیرند)

دیو اول: انی دومه من بیگفتمه

دیو دوم: آدم کی دوم ناره برار

دیو سوم: انی سومه من بیگفتمه

دیو دوم: آدم کی سوم ناره برار

دیو اول: انی پوستا پوستین چاکونم

دیو دوم: او پوستینا من دوکونم

دیو دوم: انی شیردانا من خورمه

دیو اول: دونبولانا من خورمه

دیو دوم: خکاره خوبه واویشتنه

دیو اول: انی شرطه خاش والیشتنه

(دیوها هر چه که دست می اندازند، دستشان در سوراخ به او

نمی رسد، نا امید می شوند)

دیو اول: نه، می دست نرسه!

دیو دوم: می پیام نرسه!

قصه گو: دیوها هر چه فکر می کنند، عقلشان به جایی نمی رسد، ناگهان دیو اول به عقلش می رسد که توی سوراخ پناهگاه شالترس ممد ها بکشند تا از شدت بوی بد دهانشان شالترس ممد مجبور بشود از سوراخ بیرون بیاید!

دیو اول: الان فهمیدم، بیایید، به نوبت در این سوراخ ها بکشیم تا از بوی دهان ما خفه بشود، بعد می توانیم او را بیرون بکشیم!

(سه دیو به نوبت جلوی پناهگاه می ایستند و ها می کشند. ابر غلیظی ایجاد می شود. شالترس ممد سرفه کنان از سوراخ بیرون می جهد)

شالترس ممد: آه، آه، آه خفه شدم، این چه بوی گندی است؟ عجب بوی گندی راه انداختید؟

دیوها: (می خندند) ها ها ها! نقشه ما گرفت!

(دیوها شالترس ممد را محاصره می کنند)

دیوها: (می خندند) ها ها ها! نقشه ما گرفت!

(دیوها شالترس ممد را محاصره می کنند)

دیو اول: باز هم اگر ها بکشیم بیهوش می شود!

شالترس ممد: بدون بیهوشی هم می تونین منو تیکه پاره کنین!

دیو اول: (به دیو دوم) یالا، کله اش را بکن، بده به من تا کله پاچه درست بکنم!

۱۹

فاصله گذاری: قهر بازیگر

بازیگر نقش ممد: ول کن بابا، من این نقش را بازی نمی کنم، خب معلومه که الان این سه تا دیو می افتند به جان من و منو تیکه تیکه می کنند. آخر من چه طوری از پس سه تا دیو بر پیام؟ در داستان های دیگر، پهلوان شمشیری، سپری، خنجری، نارنجکی، نه اقلا یک چراغ جادویی با خودش دارد. نوبت به من که رسید، دست خالی؟

قصه گو: نه بابا جان آن طور هم که خیال می کنی، دست خالی نیستی. تو یه کله داری که اندازه ده تا کله دیو کار می کند.

بازیگر نقش ممد: من بدون اسلحه بازی نمی کنم.

قصه گو: (تکس نمایش را نشان می دهد) اینجا، اینجا نوشته شده که تو با آینه ای که به همراه داشتی و نشان دادن آینه به دیو ها بر آن ها پیروز شدی!

بازیگر نقش ممد: (به تماشاچیان) بدبخت تر از بازیگر کسی نیست. همه بهش زور می گن. «تو باید این حرکت را بکنی!»؛ «تو باید آن میمیک را داشته باشی»؛ «تو باید این آواز را بخوانی!»

یه کارگردان هم هست که عین شمر بالای سرت ایستاده است تا تیق نزدنی!

تازه وقتی که بهش ایراد می گیری، تقصیر را می اندازد به گردن نویسنده!

قصه گو: اینی هست که هست، می خوای نقشت را بازی می کنی؛ نمی خوای، برای ما کاری نداره، نقشت رو می دیم به میرغضب. نقش میرغضب رو هم می دیم، این جا (اشاره به سالن) خیلی ها هستند که نقشش را داوطلبانه برعهده می گیرند. هان؟ چی می گی؟

بازیگر نقش ممد: خیلی خب بابا! اینجا همه دیکتاتورند!

قصه گو: بله؟؟؟؟!!!

بازیگر ممد: (خودش را می بازد) کارگردان را می گویم.

قصه گو: خب، خیالم راحت شد. حالا برو لطفا دو باره توی نقشت!

۲۰

نبرد با آینه

قصه گو: (به تماشاچیان) به هر حال راویان اخبار و طوطیان شکر شکن و شیرین گفتار چنین حکایت کنند که ممد در موقع خروج از خانه یک ویریس یعنی طناب حصیری به کمرش بسته بود و دو تا آینه هم تو خورجینش گذاشته بود. گویا همین آینه ها باعث نجات جانش می شود:

(دیوها به سوی ممد هجوم می‌آورند. ممد بر یک بلندی می‌پرد و آینه‌ای در مقابل خود می‌گیرد و تصویر خود را به دیوها نشان می‌دهد.)

شالترس ممد: صبر کنین، صبر کنین! شما به جای من این را بخورین، این از من خوش‌مزه‌تر است.

دیو اول: این دیگر کجا بود؟

دیو دوم: این جا چند نفرید؟

شالترس ممد: (آینه دیگری در مقابل آینه اول می‌گذارد) ما بی نهایتیم. می‌گویید نه، بیایید خودتان نگاه کنید.

دیو سوم: بگذار ببینم! (خود را در آینه می‌بیند) وای این عفریت کیست؟

شالترس ممد: (می‌خندد) عفریت؟ هان! این یکی از

لشکریان من است. من لشکری عظیم از این اجنه و عفریت‌ها دارم، که می‌تواند دمار از روزگارتان در بیاورد. (خطاب به آینه)

آهای ای غول! بخور این دیو کریه منظر را!

دیو سوم: نه، نه، نگو! من از او می‌ترسم.

شالترس ممد: (می‌خندد) ها ها، پس دیوها هم می‌ترسند؟

۲۱

بازگشت به خانه

قصه گو: ممد تونسست با این کلک بر دیوها پیروز شود و آن‌ها را به اسارت بگیرد و وادار کند که صندوق پر از طلایی را که در گوشه غار بود، بردارند و همراه او به خانه‌اش ببرند. باورکردنی نیست، ولی خب این‌جا نوشته شده است. چاپ که دروغ نیست!

حالا بشنویم دنباله داستان را نه از راویان اخبار، که از زبان خود شالترس ممد، آنجا که به خانه برگشت و پیش زن‌هایش از شجاعت‌هایش در نبرد با دیوها حکایت‌ها کرد:

(شالترس ممد با زن‌هایش در صحنه هستند)
پيله خانم: نه حرف تو را باور نمی‌کنم!
کوجی خانم: باز چه حقه‌ای زیر سر داری؟
پيله خانم: تو آدم دروغگویی هست، به حرف تو نمی‌شود اطمینان کرد.
شالترس ممد: نه به جان تو، دروغ نمی‌گم، بیا خودت نگاه کن!
پيله خانم: (از درز در نگاه می‌کند) وا خدا، این هیولا ها را از کجا آوردی؟
کوجی خانم: برو کنار بذار ببینم!
پيله خانم: تو نمی‌دونی چه هیولاهایی هستند!
شالترس ممد: این‌ها دیوند، دیوهایی که من آن‌ها را اسیر کرده‌ام!
کوجی خانم: لابد بهشون وعده مرغ و خروس دادی؟ آره؟
شالترس ممد: نه به جان شما، این بار راستی، راستی سه تا دیو را اسیر کردم. آن‌ها اگر بدانند که زور من بهشون نمی‌رسد، زمین و زمان را چپاول می‌کنند. بذارید براتون تعریف کنم. از اینجا که من رفتم، گذارم به یک غار افتاد. اونجا با سه تا دیو برخورد کردم. نه خیال کنین که ترسیده باشم ها، اصلا نترسیدم. فقط محض احتیاط اشهدم را خواندم که یک وقت نا مسلمان از دنیا نرم. همانطور که داشتم اشهدم را می‌خواندم و با خدای خود راز و نیاز می‌کردم...
پيله خانم: خوب بعدش؟
کوجی خانم: بعدش چی پیش اومد؟
شالترس ممد: خب بزارین بگم دیگه، شما هی پابره‌نه می‌افتین توی حرفم. بعدش پریدم روی یک بلندی.
شالترس ممد: خب بزارین بگم دیگه، شما هی پابره‌نه می‌افتین توی حرفم. اصلا لازم نیست، تعریف کنم. من اگر بگویم که این سه تا دیو را فقط با نشان دادن عکس خودشان در آینه اسیر کرده‌ام، باور نمی‌کنید. عیبی ندارد، فقط هر چه

آینه در خانه هست، در اطراف این‌ها بگذارید، این‌ها از موم هم نرم‌تر می‌شوند.

(زن‌ها می‌روند و هر نفر با یک آینه قدی بر می‌گردند)
شالترس ممد: آهان، الان خوب شد. خوب گوش کنین! آن کیسه که در کنار آن‌ها است، بیش از یک خروار طلا است که در غار دیوها بود. طلا‌ها را بگیرید و دیوها را مرخص کنید.
کوحی خانم: (ساختگی) چشم ارباب!

شالترس ممد و خانم‌ها: (طلا‌ها را به دور خود می‌ریزند و رقص کنان و بشکن زنان با آهنگی شاد می‌خوانند)

بَاختوار بامو
 بَاختوار بامو
 بَاختوار می سر،
 تی سر بینشت
 می بخت و ایقبال
 تی بخت و ایقبال
 می گوله بهار
 با گوله پامچال
 طاقه گول بزه
 برگه گول فوکود
 دار و درخته
 نوروز و نو سال
 گولگوله پیرهن
 بودوخته دوکود
 بَاختوار می سر
 بَاختوار تی سر
 خوش خبر بیشتاو
 خوش خبر ببر
 بَاختوار می سر
 بَاختوار تی سر
 زمستان بوشو
 با سیا ذوغال
 نوبهار بامو

با گوله پامچال
 باختوار می سر
 باختوار تی سر
 باختوار ویریششت
 جه مرگه خواب
 زمستان بوشو
 خانه خراب
 نوروز و نو سال
 با گوله پامچال
 با گوله بهار
 بامو آمی ور
 خوش خبر بیشتاو
 خوش خبر بیر

۲۲

آخرین حقه شغال

شغال: (به دیوهای در حال فرار) چتونه؟ چرا با این عجله؟
 صبر کنین، از کجا می‌آیین؟ به کجا میرین؟
دیوها: ترسیدیم، بیچاره شدیم!
دیو دوم: پدرم سوخت!
دیو سوم: جانی برام نموند، جد و آبایم را جلوی چشمم دیدم.
دیو دوم: عجب هیولاهایی بودند!
دیو سوم: خودش از آنها نمی‌ترسید!
شغال: راجع به چی حرف می‌زنید؟
دیوها: این آدمی زاد، از هر جانوری وحشتناک‌تر است.
دیو دوم: دیدی چند تا زن داشت؟ یک کرور زن!
دیو سوم: اون با این همه زن چه می‌کند؟
شغال: کشتین منو، راجع به کی دارین حرف می‌زنین؟

دیو دوم: راجع به این آدمی زاد، که اونجا خونه داره، ما حتی نامش را هم نمی‌دونیم، اما اگر ببینی که چه لشگری داره! **شغال:** این خانه؟ این خانه مال کسی است که بهش شالترس ممد می‌گن! (می‌خندد و دیوها را مسخره می‌کند) شما از شالترس ممد می‌ترسید؟ آخه شالترس ممد هم ترس داره؟

دیوها: معلومه که ترس داره! اگر بدانی که چه بلایی سر ما آورد، این طور نمی‌خندی! بیچاره‌مان کرد. با لشگری از جن و پری به جان ما افتاد!

شغال: (می‌خندد) برید، برید و فقط به او بگید که شغال برای پیغام داده که دو تا مرغ چاق برای ما بکش و فسنجان درست بکن، تا ما بیاییم و نوش جان بکنیم. اصلاً لازم نیست چیزی بگین، فقط بگین که شغال سلام رسونده، اونوقت می‌بینن که چه تعظیمی به شما می‌کنه، خودش میره و دو تا مرغ چاق را سر می‌بره و می‌ده به دستتون! (باز هم می‌خندد) بیچاره‌ها، از شالترس ممد می‌ترسند!

دیو دوم: ما دیگر از این کلک‌ها نمی‌خوریم. ما از او نه فسنجان می‌خواهیم و نه بادمجان! لابد توی فسنجانش زهر افعی به خورد ما خواهد داد.

دیو سوم: من دیگر تا عمر دارم، از نزدیک این خانه هم عبور نخواهم کرد!

شغال: بدبخت‌ها، اگر هر کس دیگری بود، شاید حق را به شما می‌دادم، اما چرا توی کله تون فرو نمی‌ره، این یارو توی تمام ده معروف است به شالترس ممد، اسم شغال که بیاد، توی خودش میشاشه، اونوقت شما از اون می‌ترسین؟ بیاین، بیاین با هم بریم پیش شالترس ممد، تا چشمش به من بیفتد، خودش داسش را بر می‌دارد و سه تا مرغ می‌کشد، یکی برای تو، یکی هم برای تو، یک مرغ چاق و چله، شاید هم یک گوسفند هم برای من، اصلاً یک مرغ هم می‌گویم که بریان کند، بدهد سوغاتی ببرید، چی می‌گین؟

دیوها: نه، ما دیگه جرات نمی‌کنیم!
دیو دوم: من از یک سوراخ دو بار گزیده نمی‌شوم!

دیو سوم: ما امتحان کردیم، بسمان است، اگر راست می‌گی، خودت برو سه تا مرغ را بگیر و بیار این جا!
شغال: بدبخت‌ها، من همین دیروز یک مرغ چاق ازش گرفتم! این‌ها، هنوز خونش دور لب و دهنم ماسیده و پاکش نکرده‌ام. حالا، اگر باور نمی‌کنید، دنبالم بیایید، باهم بریم و یک سلامی به این شالترس ممد بگیریم!

دیو دوم: بعد اگر تو ما را گذاشتی و فرار کردی چی؟
دیو سوم: ما یک بار به دست او گرفتار شدیم و مزه‌اش را چشیدیم، تو می‌خواهی ما را ببری و اسیر بکنی!
دیو دوم: اصلاً شاید خودت مامور اون هستی؟
شغال: من؟ من مامور شالترس ممد؟ (به شدت می‌خندد)
دیو دوم: (به دیو سوم) ول کن بابا، طرف مشکوکه، ولش کن بریم!

دیو سوم: آره جون تو، از قدیم گفتن «دو صد من سیم و زر دادم کسی بر ما نشد چاکر تو مفتا مفت چاکر می‌شوی پس مطلبی داری!»
شغال: بدبخت‌ها، آخه من چه مطلبی از شما می‌تونم داشته باشم؟ هان؟ من می‌گم، حالا که شما هم اینجا هستین، بریم هم کمی این شالترس ممد را دست بیندازیم و بخندیم، هم شکمی از عزا در بیاریم!

دیو دوم: از کجا معلوم که تو فرار نکنی؟
شغال: خب شما عقب‌تر بایستید، من جلو میرم و شما تماشا می‌کنید!

دیو سوم: نه، نمی‌شه، تو باز هم می‌تونی از جلو فرار کنی!
شغال: خب به طنابی، چیزی پیدا کنید و منو به خودتان ببندید تا من فرار نکنم! خوبه؟

دیو دوم: بیا، تو را با این ببندیم! (ساقه بلند رزی را به کمر خودش و دیو سوم می‌بندد و گردن شغال را در میان رز گره می‌زند) این طور تو از جلو می‌روی و ما از دنبال تو می‌آییم!

دیو دوم: تو از اون طرف بکش
دیو سوم: نه زیاد نکش، شغال خفه می‌شه!
دیو دوم: اگر نکشی، فرار می‌کنه و ما به دست این آدمی‌زاد گرفتار می‌شیم.
دیو سوم: من مواظبم.
دیو اول: از دو طرف محکم بکشید!
شغال: زیاد سفت نکنید، دارم خفه می‌شم.
دیو اول: نه، محل نذار، این شغال حقه‌باز است، الان فرار می‌کند.
دیو دوم: هول بده!
شغال: بابا دارم خفه می‌شم، این قدر سفت نکش!
شالترس ممد: به، به! رفیق قدیمی، کجا بودی که از تو خبری نبود. کم، کم داشت حوصله من سر می‌رفت. چقدر باید منتظر تو بشوم؟
شغال: (با دیوها وارد می‌شود، به دیوها) نگفتم؟ ما خیلی وقته که با هم رفیقیم. الان میره سراغ لانه مرغ و مرغ‌ها را تقدیم می‌کنه!
دیوها: راست می‌گی؟
شغال: معلومه که راست می‌گم، مگر نشنیدی به من رفیق قدیمی گفت؟
شالترس ممد: ای شغال! ای رفیق خوبم، تو همیشه با چهارتا دیو اسیر به خدمت من می‌آمدی، چه شد که امروز فقط سه تا دیو به همراه آوردی؟
دیو اول: شنیدی چی گفت؟ نگفتم توی کار این‌ها یک کلکی هست؟
شغال: دروغ می‌گه بابا، صبر کنین!
(دیوها با رزی که به خود بسته‌اند سعی می‌کنند که از دو طرف فرار کنند)
دیو اول: هوا پسه!
دیو سوم: فرار کن، فرار کن!
شغال: وای گردنم! من دارم خفه می‌شم، نگشین منو، صبر کنین!

دیودوم: دروغ می‌گه این شغال پست فطرت، ما رو به عنوان اسیر آورده این جا، الفرار!
 (شغال به زمین می‌افتد، روی زمین کشیده می‌شود و دیوها او را به دنبال خود از صحنه بیرون می‌کشند.)
 شغال: مردم، خفه شدم! (خفه می‌شود)

شالترس ممد و زن‌ها می‌خوانند و می‌رقصند

بلا دوره بو، قضا دوره بو، بمَرده
 بیدین موره خوره، موره شور ببرده
 ببرده موره شور خوخورکه جانه
 خودا! خوخوره نیشان هیچ جا نمانه
 خودا! خوخوره نیشان هیچ جا نمانه
 بوشو، هیچ جا ده ننا خوخوره نیشانه
 بمانه دور ترک جه من و می خانه
 بوشو، هر بلا کی بو، هوپا ده بمانه
 قضا کوره به مرا هیچوقت ده نیدینه
 بلا دوره به جه من می نامه ندانه
 بلا دوره به جه تو تی نامه ندانه

ویریز دس بزن
 ویریز پا بزن بلا سر
 بلا کی دوره بو پا بنه طلا سر
 طلا تی جیر پا تی سربولندی
 کی تو می موطلا ابرو کمدی
 ویریز دس بزن ویریز پا بنه بلا سر
 ویریز راقاصی بوکن پا بنه طلا سر
 تو کی تی دست و پنجا گول باره گول
 تو کی تی ره به هر جا گول باره گول
 بزن تی راسته دستا گر به می سر
 عزایل ده نایه هرگز به می در
 عزایل ده نایه هرگز به می در

۲۴

حشن پیروزی

شالترس ممد خوشحال و سرمست روی تختی در آلاچیق باغ
 نشسته است و زنها دورش هستند و او به دستی شراب، به
 دستی خوشه انگور در حال خوش گذرانی است. رقاصه‌ای
 می‌رقصد و نوازندگان می‌نوازند و می‌خوانند

زندگی هچین هنه

ایتا رایه کی تونم راه دواری

ویریزی به خوش دیلی

تی بیجارا بکاری

نه به آزار کسی دس تاودی

نه کسی روزی به واپس تاودی

ایتا رایه زندگی

کی بیشی با دیله خوش

ای دفه پا برانده

ای دفه پا به چوموش

ایتا رایه زندگی

ایدانه خوج داره جیر

بینیشین به خوش دیلی

تی خوجه به گازه گیر

نوکونه زور بزنی زِر بزنی

پيله آبه فارسی ور بزنی

هچینا هیستا نوکون تی دامنه

موردومه دورجه کیسیا

وانیسین تو تی تنه

آ خم و پیچ میان

نوکونه توندا کونی

بیشی سرسوم بکفی

کی تی باره فوکونی

زندگی هچین هنه

تونو من رادواریم

ای کله بچار داریم

به دیل خوش بکاریم

به دیل خوش بکاریم

به دیل خوش بکاریم

به دیل خوش بکاریم

قصه گو: به این ترتیب قصه ما به سر نرسید! بروید، گلویی تازه کنید، بعد از نیم ساعت برگردید، سرجای خودتان بنشینید تا بقیه حکایت را بشنوید.

پرده

کاخ شالترس ممد

شالترس ممد مانند پایان پرده اول به بزم نشسته است.
نوازندگان می نوازند، خوانندگان می خوانند، رقصندگان می رقصند.

ترانه برای همخوانی:

ره زندگی دراز است
تو پا کوتاهی
در بخت همیشه باز است
تو پا کوتاهی
بنشین دمی تو باری
نگهت به خوش نگاری
به کنار آب رودی
به نوازش سرودی
که نبوده هر چه بودست
که نماند هر چه داری

ره زندگی همین است
 که تو هم درو فتادی
 همه ی جهان همین است
 که تو پا درو نهادی

ره عاشقان همین است
 تو اگر نیاز آری
 پی دلبران بگیری
 در عشق باز داری

ره زندگی دراز است
 در بخت همیشه باز است
 ره عاشقان چو گیری
 بررسی به کامگاری
 ره زندگی دراز است
 در بخت همیشه باز است
 ره خوشدلان چو پویی
 غم بیش و کم نداری

ره زندگی دراز است

در بخت همیشه باز است
سر و جان و جامه و دل
به گرو اگر گذاری

ره زندگی دراز است
در بخت همیشه باز است
بنشین دمی تو همدم
به گلی و گلعداری
به گلی و گلعداری
به گلی و گلعداری

دربار شاه بیه پس

شاه بر تخت نشسته است. بقیه درباریان ایستاده و نشسته اند.

شاه: چه خبر از دوستان و دشمنان؟

دلک: ماشاالله خداوند برکت داده است و از زمین و آسمان دشمن می‌ریزد در عوض تخم دوستان را ملخ خورده است، هرچه می‌کاریم، آفت می‌زند.

شاه: با تو نبودم دلک! تو چه می‌دانی که فرق دوست و دشمن چیست!

دلک: ببخشید قربان! راست می‌فرمایید. جای دوست و دشمن را باید از شغال‌الدیوان پرسید. (به تقلید از میمون) یالا، یالا، جای دوست و دشمن را نشان بده ببینیم!

شغال‌الدیوان: (با نگاه بدخواهانه به دلک) دوست و دشمن دعاگوی ذات مبارک هستند. پادشاه عالم جاه اصلا دشمن ندارد! آخرین دشمن این مرز و بوم همان ملک الشعراي بد دل و موذی بود که اکنون متواری است

دلک: محض تنوع هم که شده باید به تن برخی از دوستان لباس دشمن بکنید تا جنس دکانتان جور بشود. من پیشنهاد می‌کنم، از همین الان شغال‌الدیوان نقش دشمن را بازی کند.

شاه: خب که چه بشود؟

دلک: خب بعد اعدامش می‌کنید و مردم دلشان کمی خنک می‌شود.

شغال‌الدیوان: شاهنشاه عالم پناه بداند که این دلک هم با شاعر همدست بوده است.

دلک: بتو گفتم جای دوست و دشمن نشان بده ولی نه با این همه مهارت! حالا دو باره بگو جای دوست کجاست؟ (ادای میمون) دوباره بگو! (سر در پی هم می‌گذارند)

شاه: سرسام گرفتم از دست این ملت! خفقان بگیرید تا ما به مسایل مملکت برسیم.

دلک: ملت هم از دست شما به ذلت افتاده. خب چرا دست از سر هم بر نمی‌دارید؟

شغال‌الدیوان: راپورت‌چی‌ها خبر می‌دهند که یکی از زبده شغالان ما دار فانی را وداع گفت و به دار باقی شتافت!

شاه: غلط کرد، بی‌جا کرد، چیز زیادی خورد! با اجازه چه کسی دار فانی را وداع گفت؟ بگوئید هر چه زودتر برگردد!

شغال‌الدیوان: متأسفانه شدنی نیست. باید اسمش را از لیست ابواب‌جمعی و مواجب‌بگیرها حذف کنیم.

شاه: پس این که خوب است. مواجب‌بگیر هر چه کمتر، بهتر!

خوان‌سالار: اما پس چه کسی به جمع‌آوری مرغ و خروس بپردازد؟ دیگر در خزانه چیزی نمانده است.

شاه: تو چرا یک بار خبر خوب به ما نمی‌رسانی؟ حتماً تعمدی داری که خلق ما را تلخ کنی؟ چرا سیاه‌نمایی می‌کنی، خوان‌سالار!

میرغضب: شما صحیح می‌فرمائید. اجازه بدهید من توی دهن خوان سالار بزنم.

شاه: بزن!

(خوان سالار دور صحنه می‌دود، میرغضب سر در پی او می‌گذارد)

میرغضب: صبر کن خره، یواش می‌زنم. به جان تو یواش می‌زنم.

خوان سالار: نه تو دروغ می‌گی!

میرغضب: بهت می‌گم وایسا! بالاخره ما هم باید نون بخوریم دیگه!

میرغضب: نه به جان تو!

شاه: شغال‌الدیوان!

شغال‌الدیوان: امر بفرمائید قربان!

شاه: شغالان را امر کنید که محق نیستند، بدون حکم کتبی دار فانی را وداع کنند.

شغال‌الدیوان: امر عالی مطاع! اما اگر کردند چه کنیم؟

شاه: قانون بگذرانید آقا! قانون که دیگر، اگر و مگر ندارد!

شغال‌الدیوان: صحیح می‌فرمائید.

شاه: اما شغالانی را به اشتغال مشغول کنید که شاغلان با شوق و ذوق و وفا داری باشند.

شغال‌الدیوان: (می‌نویسد) در دیوان ثبت شد.

شاه: از این پس، هر شغالی که بدون اجازه دار فانی را وداع کند، به اعدام محکوم می‌شود.

شغال‌الدیوان: (می‌نویسد) بله؟؟؟ قربانتان گردم، می‌گویند که شغال را دیوها کشته‌اند.

شاه: دیوها هم همین‌طور!

شغال‌الدیوان: و آن‌ها از ترس شال‌ترس ممد به این عمل شنیع مبادرت کرده‌اند.

شاه: بله؟ شال‌ترس ممد چه اسلحه ترسناکی دارد که این‌طور شده است.

شغال‌الدیوان: اسلحه نیست، آئینه است؟

شاه: بله؟ آئینه؟ بشکنید این آئینه‌ها را هر جا که دیدید.

شغال‌الدیوان: بشکنید! بشکنید.

شاه: «نه هر که آینه سازد، سکندری داند!» پس بشکنید همه آینه‌ها را!

شغال‌الدیوان: (از روی طومار می‌خواند)

امر آمد از شه‌نشه، آن نوه سکندر

سنگی بزن به جامی، آتش بزن به دفتر

آئینه را بچرخان، چون گوی زیر چوگان

وآنکه شکسته‌ها را، هم بر شکن مکرر

تا آن که کس نبیند، تصویر روی خود را

با دوده‌ها بیالا هر شیشه را مکدر

اغتشاش در شب

(صحنه تاریک می‌شود، صدای شکستن شیشه از همه جا می‌رسد. زمانی دراز از هر طرف صدای شکستن شیشه و فریاد و ترس به گوش می‌رسد.)

قراول‌ها: بشکنید!

(صدای شکستن شیشه کم کم فروکش می‌کند. روزنامه‌های پاره و سوخته و نیم سوخته صحنه را پر می‌کند، جاروکش‌ها به جارو کردن و تمیزکردن کاغذهای سوخته می‌پردازند. جاروکشی پاره روزنامه‌ای دست می‌گیرد و می‌خواند)

جاروکش: آینه گر روی تو بنمود راست...!

بارگاه شاه

شغال‌الدیوان: (در حضور شاه)

آینه گر روی تو بنمود راست
 آینه ساز است که کارش خطاست
 آینه گر روی تو را کج کند
 بیهده در کار خدا لج کند
 بهر خدا حکم به انصاف کن
 آینه را زیر لگد صاف کن
 بر زبر آینه ها دوده کن
 آینه داران همه فرسوده کن
 آینه را از همگان دور کن
 چشم جهان‌بین ورا کور کن
 آینه را برشکن و ریز کن
 قاب تهی را به در آویز کن
 قاب تهی سمبل آسایش است
 در همه جا جلوه فرمایش است
 نیت شه مد نظر کرده‌ام
 شهر همه زیر و زبر کرده‌ام
 نیک به فرموده نمودم عمل
 وین عمل از بهر همه شد مثل
 به عرض ملوکانه می‌رساند، که دیگر در سراسر بیه پس حتی
 یک تکه آینه سالم باقی نمانده است.
شاه: بارک‌الله، بارک‌الله! حالا بفرست که چند تا مرغ چاق
 بریان کنند که ما دو باره بر سر ذوق آمدیم.
خوان‌سالار: قربانت گردم. دیگر شغالی نمانده است که
 مرغی شکار کند.

شاه: پس این شغال‌السلطنه‌ها چه غلطی می‌کنند؟ یکی را
 بفرستید به سراغ شال‌ترس‌ممد، به او بگوئید، او را به مقام
 منیع شغال‌السلطنه مفتخر می‌کنیم، اگر بتواند برای ما
 مرغی، خروسی، بوقلمونی، گاوی، ارمغان بیاورد و سفره تهی

ما را رنگی ببخشد. خلعتی هم به او پیشکش کنید. این
پدرسوخته را هم خلع لباس کنید!
(چند نفر بر سر خوان سالار می‌ریزند و لباسش را از تنش بیرون
می‌کشند و خوان سالار با فریاد از صحنه فرار می‌کند.)

۲۸

در جستجوی شاعر

شاه: نوازندگان را بیاورید برای ما بنوازند. راستی شاعر
کجاست؟ مدتی است که مدیحه‌ای نشنیده‌ایم.

(شغال‌الدیوان دستپاچه می‌شود)

شغال‌الدیوان: قربانتان گردم، همانگونه که به شرف عرض
رسید، آخرین شاعری که در این مملکت مانده بود، متواری
شده است.

شاه: چی، چی تاری شده است؟

شغال‌الدیوان: متواری شده است، فراری شده است، رفته
است و دیگر پیدایش نیست!

شاه: مگر می‌شود؟ بروید، بگردید، پیدایش کنید آقا، بگویید
این مملکت صاحب دارد، مگر می‌شود یارو گورش را گم کند و
برود؟ مملکت شاعر لازم دارد. یعنی شما عرضه ندارید چند تا
شاعر برای این مملکت بسازید!

شغال‌الدیوان: شاعر سگ کی باشد؟ شما امر بفرمائید،
چشم!

شاه: زودتر آقا! زود تر یک شاعر پیدا کنید!

(قراول‌ها و شغال‌الدیوان و میرغضب به هر طرفی می‌دوند)

قراول: شاعر، یک شاعر!

شغال‌الدیوان: (وارد تماشاچی‌ها می‌شود) کی شاعر است؟ چه کسی از میان شما شاعر است؟ یک شاعر کلاسیک؟

قراول: یک قصیده سرا!

شغال‌الدیوان: یک مدیحه سرا!

میرغضب: یک نوحه سرا!

شغال‌الدیوان: یک شاعر قدیمی؟

قراول: یک شاعر مبتدی؟

شغال‌الدیوان: یک شاعر شعر مدرن؟

میرغضب: یک غزل سرا؟

شغال‌الدیوان: یک پست مدرن!

میرغضب: یک شاعر ورزیده سبک خراسان!

شغال‌الدیوان: شاعر باشد، هر کوفت و زهرماری که می‌خواهد بگوید، بگوید: نو، کهنه، با قافیه، بی قافیه، شعر سفید، شعر هجایی، شعر هرجایی!

میرغضب: موزون، مقفی، ترش، شیرین، با مزه، بی مزه، نبود؟ بریم!

شاه: (فریاد می‌کند) پس چه شد این شاعر؟

(قراول و شغال‌الدیوان می‌ترسند و می‌لرزند و به طرف میرغضب می‌روند)

قراول و شغال‌الدیوان: (به میرغضب) بیا اینجا، بیا اینجا، تا اطلاع ثانوی تو باید پست ملک الشعرا را هم برعهده بگیری!

میرغضب: آخر چطوری؟

(دست میرغضب را می‌گیرند و او را به زیر پای شاه می‌اندازند)

شغال‌الدیوان: بگو، شروع کن، زودتر شعری بخوان!

میرغضب: آخر چطوری؟ من که شاعر نیستم؟

شغال‌الدیوان: کسی که می‌تواند آدم بکشد، حتما از پس این کار هم بر می‌آید که چند تا کلمه را دنبال هم ردیف کند. یالا، شروع کن! می‌خوانی یا به جرم تمرد...!

میرغضب: باشه، باشد، الان می‌خوانم! (با لکنت زبان شروع می‌کند، کم‌کم روان می‌خواند)

من دگر شاعرم تو شاه منی

برترین مدرک و گواه منی

امر کن تا که آتش افروزم

شاعر و شعر را به هم دوزم

میرغضب چون سوار بر کار است

کار شاهان دگر نه دشوار است

شهر ما شهر قاضی و عسس است

تیغ تیزی برای جمله بس است

تیغ می‌زن که تیغ خوش باشد

صوت فریاد و جیغ خوش باشد

تیغ‌ها بر رگ جسوران زن
 آب در خوابگاه موران زن
 سخنی نو شنو ز خنجر تیز
 هر طرف کشته‌ها بپاش و بریز
 کشته‌ها پشته کن در این ایام
 تا که بهتر شود ترا فرجام
 تا توانی بگیر و زندان کن
 میرغضب را تو مرد میدان کن
 میرغضب را تو مرد میدان کن
 میرغضب را تو مرد میدان کن!
شاه: میرغضب!

میرغضب: جانم به فدایت!

شاه: عجب آدم مستعدی هستی تو، حظ کردیم! ترفیع
 گرفته‌ای، دستور می‌دهم خلعتی به تو بدهند و ترا به مقام
 ملک الشعرائی منصوب می‌کنیم. (خلعت بر دوش او می‌اندازد)
 از این لحظه تو ملک الشعرائی!

۲۹

کاخ شالترس ممد

قصه‌گو: این جا کاخ که می‌بینید، مال همان شالترس ممد خودمان است. باورتان نمی‌شود، اما راست است. در این ولایت، یعنی ولایت بیه پس شالترس ممد های زیادی هستند که یک‌شبه از کوخ‌نشینی به کاخ‌نشینی رسیده‌اند. این دیگر والله به فانتزی ما ربطی ندارد. حالا ببینیم در کاخ او چه می‌گذرد:

ترانه برای همخوانی:

ره زندگی دراز است
 تو پا کوتاهی
 در بخت همیشه باز است
 تو پا کوتاهی
 بنشین دمی تو باری
 نگهت به خوش نگاری
 به کنار آب رودی
 به نوازش سرودی
 که نبوده هر چه بودست
 که نماند هر چه داری

(صدای شیپور و طبل و دهل از دور و نزدیک صدای ساز و آواز
دربار شالترس ممد را قطع می‌کند، شالترس ممد گوش
می‌ایستد، همه حضار کنجکاو و با احترام می‌ایستند)

صدای جارچیان از بیرون:

جار زنیمی، جار زنیمی، گوش بدارید، گوش بگیرید
همه جا به آواز خوانیمی، گوش بدارید، گوش بگیرید
آهای آهای، سفیر بامو
سفیر بامو از بیه پس
با علم و کتل بامو
با شتور و جمل بامو
با دستک و بانگ جرس
آهای آهای!

(جارچیان با طبل و دهل وارد می‌شوند)

جارچیان:

جار زنیمی، جار زنیمی، گوش بدارید، گوش بگیرید!
همه جا به آواز خوانیمی، گوش بدارید، گوش بگیرید!
تمشانا دّاره بزئید، کوچه باغا جارو بوکونید!
آشغالانا جما کونید، خاکانا پارو بوکونید!
سفیر کرا آموندره، با کتل و با علمه
صولت شاه بیه پس، هر چی بیگیم، اونه کمه
ایلچی بامو با خو قشون

با خو مدال، با خو پاگون
 شوکت شاه بیه پس
 شیرہ گیرہ راہ نفس

شاه کی بنہ خط و نشان
 قیصرہ گہ، تونم بخوان
 نقرہ فوکون طلا فیشان
 ہر کہ اونی جا بینشان
 پیغام شاه بیه پس
 تومار درہ بہ ایلچی دس

ایلچی بامو با خو پیام
 شمشیر آختہ بہ نیام
 پیغام شاه در اونی دس
 ہورا بہ شاه بیه پس!

(شالترس ممد و اطرافیانہش تعظیم می کنند و ہورا می کشند،
 سفیر وارد می شود)

میر غضب:

جہ شاه بیه پس ایتا قاصدم
 باموم تا کی از شاه سلامی فادم
 شہنشاہ واورسہ بہ لفظ عظیم

از احوال آقا به رسم قدیم
 بوگفته به فرمان و ایمضا بنه
 به راه مودت بازم پا بنه
 واورسه جه کار تو مرد بزرگ
 کی فاتح بوبوستی به دیو و به گرگ
 تی ره شیر یل چون پیچا در قفس
 جه تی تیر هراسان هیزار تا مگس
 شهنشاه پر شوکت با وقار
 بوگفته کنون وقت جنگ است و کار
 مدالی فادا خاص تی سینه سر(مدالی به بزرگی یک بشقاب
 به گردن شالترس ممد می‌اندازد)
 بیشی بشکنی دوشمن کینه ور
 شهنشاه معظم به عالی تبار
 بوگفته ویریز همت کردگار
 شهنشاه بوگفته ویریز بی درنگ
 بزن تا تانی در جهان طبل جنگ
 اوسان لشکری از تمام فلک
 بوگو امر عالی بامو از ملک
 بزن تو کی خانی به طبل گران
 بترکه کی تا زهره دیگران
 شغال و دد و گرگ و شیر و پلنگ

سوار و پیاده تفنگ با فشنگ
 کی سردار اول بوبو تی لقب
 بوگو طاعتا هم به رسم ادب

شالترس ممد:

سلام مرا ده به شاه جهان
 تشکر از القاب و از ارمغان
 ویریشتم به امر مطاعت کنون
 کی شاهان دیگر کنم سرنگون
 به لشکر بیاید هم از دیو و دد
 سوار و پیاده برون از عدد!

(سکوت، شالترس ممد منتظر می ماند. میرغضب سعی می کند، بدون سخن چیزی را به شالترس ممد حالی کند. شالترس ممد نمی فهمد)

شالترس ممد: خب، حالا که چی؟

میرغضب: زن ها، زن ها!

شالترس ممد: زن ها را که چی؟

میرغضب: زن ها نامحرمند!

شالترس ممد: خب چه بکنیم؟

میرغضب: زن ها را از این جا بیرون کنید تا من بقیه موضوع را به اطلاع شما برسانم.

شالترس ممد: (ناچار و در رودربایستی با زنانش) شما باید بروید بیرون!

زن‌ها: چی؟ حالا دیگر ما نامحرم شدیم؟

میرغضب: اسرار دولتی است. به شما نمی‌شود گفت.

زن‌ها: (به ممد) بله؟ تا به حال توی همه ناخوشی‌ها و گرفتاری‌ها با تو شریک بودیم. حالا که چربی‌ات زیاد شد، دم در آوردی؟

شالترس ممد: خب اسرار مگو است، شما فعلا بروید بیرون تا ما به کارهای مردانه خود برسیم.

زن‌ها: غلط‌های زیادی! کارهای مردانه!

شالترس ممد: بیرون! تا عصبانی نشدم! (چشمکی می‌زند)

زن‌ها: خیلی خب بابا! نوبرش را آوردن! بیا بریم!

(زن‌ها بیرون می‌روند)

شالترس ممد: (به قصه‌گو) این موضوع شامل شما هم می‌شود.

قصه‌گو: بله؟ بابا من این این‌جا قصه‌گویم. من اگر برم، پس کی قصه بگه؟

شالترس ممد: تا دلت بخواد این جا قصه گو است. تنها چیزی که کم نداریم، همین یه قلم است.

(قصه گو از صحنه پائین می‌رود)

شالترس ممد: (اشاره به خانم‌های توی سالن تماشاچیان از میرغضب می‌پرسد) این‌ها چی؟ این خانم‌ها چی؟

میرغضب: خانم‌ها چشم‌ها و گوش‌هایشان را ببندند!

شالترس ممد: خیلی خب! خانم‌ها چشم‌ها و گوش‌ها را ببندند!

قراول‌ها: زن‌ها ببندند چشم‌ها و گوش‌ها را! هر کس نافرمانی کند، از این جا بیرونش می‌کنیم.

شالترس ممد: خب حالا دیگر نامحرم‌ها نمی‌شنوند، بگو ببینم، چه می‌خواستی بگویی؟

(میرغضب و شالترس ممد در جلوی سن رو به تماشاگران می‌ایستند و میرغضب در گوش او چیزهایی می‌گوید و شالترس ممد با میمیک خود می‌فهماند که دارد حرف‌های بسیار مهم و رازهای دولتی می‌شنود. صحنه تاریک می‌شود)

غار دیوها

(صحنه نیمه روشن است و به تدریج بعد از ورود شالترس ممد نور صحنه زیاد می‌شود. سه دیو در هیأت دراویش نشسته‌اند و مشغول مراقبه هستند. صحنه در آرامش و سکون روحانی است. شالترس ممد یک باره به وسط صحنه می‌پرد تا دیوها را بترساند، ولی دیوها اصلاً نمی‌ترسند و آرامش خود را حفظ می‌کنند. شالترس ممد صداهاى ناهنجار و جنگجویانه از خود در می‌آورد.)

شالترس ممد:

هاهاها! خیال کردید که از دست من رهایی دارید؟

(دیوها ساکت به مراقبه خود مشغول می‌مانند.) مرا که می‌شناسید؟ من همان ممد هستم، ممد دیو کش، ممد شغال کش، ممد شیر گیر، ممد پهلوان نامدار سرزمین‌های بیه پیش و بیه پس و شاید هم همه دنیا! من همان ممد شیرگیرم که سنگ‌ها را با دو انگشت خود آب می‌کنم و آب دریاها را با یک نفس خود خشک می‌کنم !

دیو اول: شانس آوردی که ما دست از بداخلاقی کشیده‌ایم و گرنه الان یک شیشکی جانانه نصبت می‌شد .

شالترس ممد: چه گفتی؟ می‌خواهی که لشکریانم را حاضر کنم؟ (آینه‌داران را صدا می‌کند) آهای! آینه‌ها را بیاورید!

(سه نفر با آینه‌های قدی وارد می‌شوند و در سه گوشه صحنه می‌ایستند.) نگاه کنید به قیافه کریه این لشکر اجنه که به همراه من آمده‌اند! اگر بگویم دهانشان را باز کنند، بوی گند

دهانشان شما را بیهوش می‌کند! (دیوها بی اعتنا به او به
مراقبه خود ادامه می‌دهند)

شالترس ممد: (با آهنگ زورخانه می‌خواند)

الا دیو بی‌مایه بد کنشت

پلیدی نشست تو را در سرشت

بدیدی که در جنگ بی‌مایه‌ای

بلرزی چو بینی زمن سایه‌ای

ترا جان شیرین اگر خوش بود

بدان خشمم اکنون چو آتش بود

مرا هرکسی در نبرد اوفتاد

به ضرب نخستم به درد اوفتاد

شالترس ممد: لشکریانم را به جان شما بیندازم؟ (سکوت،
ممد گفتارش را نرم‌تر میکند) من آمده‌ام که شما را با خود
همراه کنم تا در رکاب پادشاه عالم‌جاه شمشیر بزنیم و به او
خدمت کنیم. (سکوت) پادشاه بیه پس گناه کم‌کاری گذشته
شما را بخشیده. به من افتخار داده که در مقام شغال‌السلطنه
نامه عفو را به شما تسلیم کنم و از شما در تهیه آذوغه برای
خوان سلطنتی یاری بجویم. (سکوت) ما با هم نه تنها غنایم،
بلکه افتخارات را هم با یکدیگر قسمت خواهیم کرد. (سکوت،
شالترس ممد به تک تک دیوها مراجعه می‌کند) هان؟ گنج،
پول، ثروت، دختران تازه بالغ، شاهزاده خانم‌ها؟ هان؟ چی
می‌گین؟ مرغ، خروس، گاو، شتر، هرچه دلت خواست بخور!

دیو اول: ما را دیگر با این رطب و یابس مشغول نکن! ما را با دنیای پر از زرق و ریای شما کاری نیست. ما راهی دیگر می‌جوئیم!

دیو دوم: ما کاری دیگر می‌پوئیم!

دیو سوم: ما سخنی دیگر می‌گوئیم!

شالترس ممد: یعنی چه؟ این چه زبان مزخرفی است که شما با آن حرف می‌زنید؟

سه دیو: ما لذت جهان را در درون خود می‌جوئیم.

شالترس ممد: سفره‌های رنگی، غاز چاق، خروس دنبلان!

(سکوت)

ماهی اشپلان

(سکوت)

دوشیزه‌ها، بیوه زنان

(سکوت)

جشن و سرور!

(سکوت)

بچر، بچر، بخور بخور!

(سکوت)

شالترس ممد: ای بابا؟ همه لذات زندگی از یادتان رفته؟

شما با چی زنده‌اید؟ چی می‌خورید؟ چه می‌نوشید؟

دیوها: ما گیاه‌خواریم. با یک خرما سد جوع می‌کنیم! ما
 آموختیم که باید خودمان بر خودمان پیروز بشویم. ما بر دیو
 درون خود پیروز شدیم!

(دیوها بر میخیزند و به سماع می‌پردازند)

دیوها: (در حال سماع می‌خوانند)

دیوان و ددان نیک رفتار
 به ز آدمیان مردم آزار
 به ز آدمیان که بس دو رنگند
 با جمله جهانیان به جنگند
 از نوع بشر بلا بخیزد
 در کام جهان شرر بریزد
 بی‌رحم‌تر از بشر ندیدم
 بدتر ز بشر خطر ندیدم

هر جای جهان به دست انسان
 جنگ آمد و سلطه شد به میدان
 جنگ است و جفا و آتش و دود
 زین آدمیان کسی نیاسود

این جنگ و جدل که او بنا کرد
 در خاطره جهان نگنجد

جنگ است و بلا و درد و ادبار
آدم به بلای خود گرفتار

از ذات بشر ستیز خیزد
عاقل ز ستیز او گریزد
بر جهل نهند نام دانش
بر دانش خود نموده کرنش
در چاه تباه خود در افتد
تا دوده او همه بر افتد
جنگ است و بلا و درد و ادبار
آدم به بلای خود گرفتار
دیوان و ددان نیک رفتار
به ز آدمیان مردم آزار

دیوان و ددان نیک رفتار
به ز آدمیان مردم آزار

دیوان و ددان نیک رفتار
به ز آدمیان مردم آزار

دیوان و دادن نیک رفتار

به ز آدمیان مردم آزار

شالترس ممد: (به تماشاچیان) عجب دنیای وارونه‌ای شده! چاره‌ای نیست که خودم آستین را بالا بزنم! (به آینه‌داران اشاره می‌کند که از صحنه بیرون بروند)

(شالترس ممد از رفتار دیوها که حاضر به همکاری نمی‌شوند ناامید می‌شود و از صحنه بیرون می‌رود، دیوها بعد از بیرون رفتن شالترس ممد آهنگ سماع خود را تندتر کرده و با شعف بیشتر می‌رقصند)

قصه‌گو: چه دیوهای ساده‌ای. این طفلکی‌ها از بازماندگان همان دیوی هستند که رستم به آسانی آب‌خوردن سرش را کلاه گذاشت. وقتی که از او پرسید: به دریا در اندازمت یا زمین؟ رستم گفت «زمین!» اون هم به خیال خودش دارد به رستم کلک می‌زند، اون رو انداخت توی آب و به این ترتیب رستم، یعنی جد اعلای تهرانی‌ها زنده ماند. البته خدا رحم کرد، وگرنه دیگر تهرانی وجود نداشت. دیوها هم رفتند در غارهای مازندران و گیلان و شدند نیاکان ما! این دیگر قصه نیست. توی شاه‌نامه نوشته، حتما حقیقت محض است.

حالا ببینیم در خانه شالترس ممد چه می‌گذرد.

خانه شال ترس ممد

(زن‌های شال ترس ممد دارند برنج غربال می‌کنند)

زن اول: هرچه این برنج را پاک می‌کنی، همه اش آشغال دارد.

زن دوم: بیشتر از آن که برنج باشه، فضله موش است.

زن اول: طبق بزن، طبق بزن تا آشغال‌ها از برنج جدا بشه!
(زن‌ها خسته هستند، می‌نشینند.)

زن اول: ممد پیدایش نیست.

زن دوم: باز معلوم نیست رفته چه دسته گلی به آب بده!

زن اول: هر کاری بکند، به ما ربطی ندارد. ما مثلاً نامحرمیم!

زن دوم: خدا رحم کند، امان از وقتی که مُرده را به امان خودش رها کنی!

(زن‌ها مشغول صحبت هستند. ممد با لباس و ماسک شغال از پشت سر از پنجره پا به درون می‌گذارد، گونی بزرگی هم بر دوش دارد. دست‌هایش را از پشت سر به جلوی چشم یکی از زن‌ها می‌آورد. زن فریادی از وحشت می‌کند. زن دوم هم فریاد می‌زند. ممد از حقه‌ای که زده است و زن‌ها را غافل‌گیر کرده است، ذوق می‌کند. می‌خندد)

شال ترس ممد: ها، ها ترسیدید؟ خوب ترساندم‌تان. زن همیشه کمی از مرد بترسد، بهتر است.

(زن‌ها با جارو و پارو از دو طرف به جان ممد می‌افتند و تا می‌خورد، او را کتک می‌زنند.)

شالترس ممد: زن، زن، زن، زنید! غلط کردم. غلط کردم. اصلاً این حرف‌ها نیست! نه بابا، زنین! من رفتم براتون سوقاتی آوردم. صبر کنین، نشانتان بدم! (دست در گونی کرده، تعدادی مرغ و خروس و غاز خون‌آلود و مرده بیرون می‌آورد و در زیر پای زن‌ها می‌اندازد. زن‌ها از این لاشه‌ها چندش و نفرت نشان می‌دهند.)

زن اول: این‌ها چیه ممد؟

زن دوم: مرغ و خروس را از کجا آوردی؟

زن اول: چشم‌مان روشن، نکنه رفتی مرغ دزدی؟

زن دوم: چطور دلت آمد این همه حیوان زبان بسته را بکشی؟

شالترس ممد: من این‌ها را آوردم تا شما خوش‌حال بشید.

زن اول: ما کوفت بخوریم، کارد بخورد به شکم ما! چرا این بیچاره‌ها را کشتی؟

زن دوم: چطور دلت آمد، مرغ و خروس مردم را بگیری و خفه کنی؟ مگر تو شغالی؟

شالترس ممد: شغال نه، اما شغال‌السلطنه! من برای شاه کار می‌کنم، مالیات جمع می‌کنم. سهم شاه و وزیر و دربار و خوان‌سالار و ملک‌الشعرا را بهشون دادم. این چند تا هم ماند برای ما!

زن‌ها: چشم‌مان روشن! شغال‌السلطنه!

شما غلط کردید! بی‌جا فرمودید! فوری این‌ها را جمع کن و مال مردم را به‌شون پس بده! یالا (با جارو و پارو به جانش می‌افتند. ممد در زیر کتک مرغ‌ها را کیسه می‌کند، کیسه را به کول می‌گیرد و از خانه فرار می‌کند. قصه‌گو هم جارویی برداشته به زن‌ها می‌پیوندد و او را می‌زند)

قصه‌گو: مزدور! مزدور! برو گم شو! حقت است که آواره باشی!

۲۸

ممد آواره

شالترس ممد: حالا چه خاکی به سرم بریزم؟ چرا نمی‌گذارند دو روز آب خوش از گلوی آدم پایین برود؟ (غمگین می‌خواند)

می عمرا هرچی پاورچین بوشومه
بدور از دشمن بدکین بوشومه
به هرجا پا نهم غرق بلایم
بلا هرجا نهه من مبتلایم
بلا از آسمان، از ابر باره
نمرده، مار و مور از قبر باره
می ره دنیا مثال آسیابه
مرا خوردآ کوده می حال خرابه
خرابه روزگار هرجا کی دینم
به شاخه خوشکا به هر گول کی چینم

شب تاریک و دنیا جایه ترسه
 پور از گرگ و شئال و خوک و خرسه
 آ روزا هیچ کسی هیچ جا نیدینه
 اجور خار هیچ کسی هیچ جا نیچینه
 خوشی دنیا میان ناپایداره
 بلا هر جا بیشی تی سر سواره
 بلا هر جا بشم، نیشته می راهپا
 می جا نیشته بلا، دینم به هر جا

(گونی را از صحنه به بیرون پرت می‌کند. ماسک و لباس شغال را از تن در آورده و از خود دور می‌کند. برمی‌گردد و به در خانه خود می‌کوبد)

شالترس ممد: باز کنید، شما را به خدا باز کنید. غلط کردم.
 باز کنید، من همه آن چیزها را پس دادم، از خودم دور کردم.
 من دیگر شغال سلطان نیستم. من سگ شما هستم.
پيله خانم: (در را باز می‌کند) ما سگ نمی‌خواهیم. ما مرد
 می‌خواهیم. فهمیدی؟

کوجی خانم: ما شغال نمی‌خواهیم، آدم می‌خواهیم!

شالترس ممد: من دیگر سگ نیستم، من دیگر مردم! من
 دیگر شغال نیستم، من آدمم!

پيله خانم: حالا شد! برو دست و رویت را بشور و بیا ببینیم که
 چه باید کرد!

۲۹

رینگ نبرد

(صدای طبل و شیپور جنگ صحنه را پر می‌کند. صدای انفجار، صدای تیر و تفنگ، صحنه کم‌کم روشن می‌شود. میدان جنگ میرغضب و شالترس ممد روبروی یک دیگر قرار می‌گیرند و به شیوه کشتی گیله‌مردی دور صحنه می‌چرخند و سعی می‌کنند با یکدیگر گلاویز نشوند.)

قصه‌گو: داستان تازه جالب شد. شاه که بالاخره بهش راپورت دادند که ممد دست از همکاری کشیده است و دیگر شغالی هم نمانده بود که برای او مرغی و بوقلمونی از مردم بگیرد و سفره او را رنگین کند، و برای آن که چشم زهره‌ای از دیگر ابواب جمعی بگیرد، میرغضب را به جنگ او فرستاد.

شالترس ممد:

اگر تو مرد جنگی خاب بفرما
اگر خیلی زرنگی خاب بفرما
منو آ موشته گوده خاب بفرما
ترا بوکوشته کوده خاب بفرما

میرغضب:

اگر خیلی زرنگی خاب بیا پیش
اگر تو مرد جنگی خاب بیا پیش
بیدین آ موشته گوده خاب بیا پیش

ترا بوکوشته کوده خاب بیا پیش
هر دو: (دست در کمر یکدیگر انداخته)

آ میدان پا بنه ای جان هچینی
 می امرا یک تنه ای جان هچینی
 هچینی تو هچینی تو هچینی
 کی من در آسمان، تو در زمینی
 هچینی تو هچینی تو هچینی
 هچین بر لچه تی خاله واوینی

اگر خیلی زرنگی خاب بیا پیش
 اگر تو مرد جنگی خاب بیا پیش
 بیدین آ موشته گوده خاب بیا پیش
 ترا بوکوشته کوده خاب بیا پیش

شالترس ممد و میرغضب دست در کمر یکدیگر می اندازند ولی
 بدون زورآزمایی جدی یکدیگر را رها کرده و دور دیگری در صحنه
 می زنند.

شالترس ممد: (به میرغضب)

ببین پهلوان، نه تو با من پدرکشتگی داری، نه من با تو
 دشمنی دارم. چرا باید من و تو این جا به جان هم دیگر بیفتیم
 و هم دیگر را بزنیم و درب و داغان بکنیم؟ بیا فعلا همین طور دو
 سه تا دور بزنیم، تا شب بشه، فردا باز هم این تو هستی و
 این من، شاید لازم نباشه که هیچ کدام از ما کشته بشیم.

میرغضب: (زیرلب) آی گل گفتی پهلوان، اما بگذار یک کشتی
الکی بگیریم، یک بار من تو را به زمین می زنم، یک بار هم تو
مرا به زمین بزنی، یر به یر می شیم تا شب بشود و کار را به
فردا بیندازیم.

(شالترس ممد و میرغضب نشان می دهند که دارند به سوی
یک دیگر مشت و لگد می پرانند، اما احتیاط می کنند که
ضربه ای به یک دیگر وارد نکنند. بالاخره از یک دیگر جدا
می شوند و هریک به یک طرف رینگ می رود)

زن ها: آفرین بر پهلوان ما، یا شکستش بده، تا شاه را
شکست داده باشی تا دیگر کسی را به جان مردم و مرغ و
خروس هایشان نیندازد، یا وادارش کن به فرار! آفرین! یک
مشت دیگر!

شاه : (به میرغضب)

درود بر تو ای قهرمان زمین
که دنیا فرستد تو را آفرین
برین رخس باید که گردی سوار
که بازوی گردان بیاید به کار
تو شیر ژبانی به میدان جنگ
برین اسب جنگی به سان پلنگ
بنه رو به میدان که میدان تراست
کجا دشمنت چون غبار هواست
به دشمن بزنی گرز نام آوران
که تا بشکند از کران تا کران

سپاه بیه پس به فرمان تست
 که حکم الهی هم از آن تست
 بدین تیغ بران که داری بدست
 صف دشمنان را بخواهی گسست

قصه گو: روایان اخبار و طوطیان شگر شکن شیرین گفتار،
 می‌گویند که اسبی را هم برای شالترس ممد آوردند. اما ممد
 که در همه عمرش اسب سوار نشده بود، از هر طرف که سوار
 بر اسب می‌شد، از طرف دیگر می‌افتاد.

شالترس ممد: (دور اسب خودش می‌چرخد و به حال زار خود
 می‌نالد)

ای روزگار، ای روزگار پر کلک

بنایی مرا تو بر محک

من چی خایم؟

تو چی خایی!

من چی کارم، تو چی زایی؟

هر چی بگم تو کم داری

حادثه در شکم داری

ای روزگار

ای روزگار پر کلک

خب بزیی مرا محک

ایمروز می روز آخره

می سرنوشت تی دس دره
 لشکر دوشمن او طرف
 در می جولو ایسا به صف
 نه نا دارم کی پیش بشم
 نه ایتا راه پوشته سره
 ای روزگار پر کلک
 خوب بزیی مرا محک
 رعشه دره می دست و پا
 می سر جور جغد بلا
 (با اشاره به اسب) آ خر دجاله بیدین
 قاتیل می جانه هچین
 اسب چموش سرنوشت
 شیه (یعنی می رود) به جهنم، نه بهشت
 زنده بلا مورده بلا
 جه روزگار بد کنشت
 ای روزگار پر کلک
 خوب بزیی مرا محک
 (تغییر آهنگ)
 بر خر دجال نیشینم تا به جهنم بدووم
 دودید مرا تا نکفم تا به جهنم بودووم

میان دشمن دکفم تا به جهنم بودووم
 دشمن جانه واکفم تا به جهنم بودووم
 من بودووم، تو بودووی یا خر دجال بودووه
 می نازنین جان ای طرف
 می خانه، می مال بودووه
 ای روزگار پر کلک
 خوب بزیی مرا محک

قصه‌گو: خلاصه این که شالترس ممد را زن‌هایش با طناب بر
 اسب می‌بندند، طوری که ممد دیگر بدنش از اسب جدا
 نمی‌شد. اسب در این میانه رم می‌کند و یک‌سره به سوی
 دشمن می‌تازد. ممد هر کاری می‌کند که خود را از روی اسب
 به زمین بیندازد، موفق نمی‌شود. می‌گویند در مسیرش
 درختی بود. دست می‌اندازد و شاخه درخت را محکم
 می‌چسبد. درخت که گویا ریشه محکمی نداشت، از جا کنده
 می‌شود. حالا صحنه جنگ را تصور کنید که اسبی با سرعت
 به سوی دشمن تاخت برداشته است و یک درخت عظیم هم
 چون گرز رستم در دستش. خودتان را کمی جای لشگر دشمن
 بگذارید. در آن لحظه چه کار می‌کردید؟ خب، از آنجایی که
 دشمن همیشه باید ضعیف باشد و شکست بخورد، دشمنان
 شالترس ممد هم نقششان را خوب انجام دادند و به خوبی و
 خوشی شکست خوردند. دنباله ماجرا را از زبان زنانش که مثل
 همیشه در جنگ‌ها نقش تماشاجی را دارند، بشنویم:

زن اول: (نگاه می‌کند و صحنه نبرد را که در خارج از دید
 تماشاجیان قرار دارد، توصیف می‌کند) اسبش رم کرد.

زن دوم: وای الان از اسب به زمین می‌افتد.

زن اول: نه، من اونو محکم به اسب بستم.

زن دوم: رسید به نزدیک دشمن!

زن اول: سعی می‌کند از او بگریزد.

زن دوم: کی؟ دشمن؟

زن اول: نه ممد!

زن دوم: رسید به یک درخت.

زن اول: سعی می‌کند از درخت بالا برود.

زن دوم: نه، نمی‌تواند، محکم به اسب بسته شده است.

زن اول: درخت از ریشه کنده شد.

زن دوم: اسب دارد همچنان با سرعت به سوی دشمن تاخت می‌زند.

زن اول: ممد درخت را محکم در دست دارد.

زن دوم: سپاه شاه از ترس ممد پراکنده می‌شود.

زن اول: شاخه درخت خورد به سر میرغضب و کلاه‌خودش بر زمین افتاد.

زن دوم: هورا! هورا! سپاه دشمن تار و مار شد!

زن اول: آفرین بر پهلوان ما، آفرین! آفرین!

۲۹

رجزخوانی

شالترس ممد :

دهل تا باورده به میدان خروش

بینیشتم بر اسب دوان چموش
 هتو بی خبر تا به میدان بوشوم
 جه هول تفتگ دیل به تنبان بوشوم
 بیدمه به میدان کی باران تیر
 فیوه هر طرف از بوجور تا بجیر!
 من اما دکفتم به او کار زار
 بباختم هچین در میان قمار
 سوار و پیاده بیجیر تا بوجور
 کفید هر طرف یا میرید گور به گور
 بگوفتم هسا در بوشو یا جیویز
 کی موردن کویا بهتره از گریز؟
 بیدم از عقب شاه زنه ای هوار
 که وقت رسید پهلوان سوار
 از آن میسره تا سر میمنه
 به دشمن بباید زدن یک تنه
 بیگیفتم درختا، میان دو چنگ
 بزم دوشمن سر به مثل هونگ
 قشون تار و مار هر طرف، الفرار
 به میدان درم من، یگانه سوار

۳۰ عروسی

قصه گو: ماشاالله، ماشاالله، رجزخوانی اش که حرفی نداشت. خب حالا باید قصه ما مثل همه قصه‌های خوب یک پایان خوبی داشته باشد. چه پایانی بهتر از یک عروسی؟ عروسی کی؟ خب چه کسی بهتر از خود شالترس ممد! اون اما دو تا زن دارد، داشته باشد! آب که از سر گذشت، چه یک زن، چه سه تا زن!

(نوازندگان سرنا و دهل وارد می‌شوند. در وسط صحنه حجله گذاشته‌اند. دختران و همراهان عروس می‌رقصند و می‌خوانند و عروس را به میان صحنه می‌آورند و به انتظار داماد می‌نشانند، چهره عروس در زیر چادر سفیدی که پوشیده است، دیده نمی‌شود.)

همراهان عروس می‌خوانند:

ترانه عروسی

دس کلا بزن

پا کلا بزن

ایمشب شب عروسیه

ایمشب شب دامادیه

موقع رقص و شادیه

شازده خانم، خانم خانمان

منقاش بزه به خو چومان

دامن گول گول دوکوده
 رد بلا پول فوکوده
 داماد چوم دوزد و دله
 داماد ديل هچين وله
 آب باوريد، گل باوريد، گولاب کاشان باوريد
 داماد مار غش بوکوده
 اسفند به آتش دوکونيد
 اونی مار سر فو بوکونيد
 رف بلا، رف قضا
 دشمن دکفته به عزا
 آب باوريد، باد بزنيدي
 نقاره شاد بزنيدي
 عروس ديل به ول دکفت
 داماد پا به چل دکفت
 داماد نگو، داماد نگو
 شاخ نبات شاخ نبات
 عروس نگو عروس نوگو
 آب حیات، آب حیات
 عروس نوگو
 عروس نوگو

ماتیشکا

ماتیشکا

داماد دیل

واویشکا

واویشکا

عروس نوگو، عروس نوگو

ای سرخه گول، ای سرخه گول

الو بزه، الو بزه، به سرخه جول به سرخه جول

ایمشب شب عروسیه

ایمشب شب دامادیه

موقع رقص و شادیه

داریه بزن

دهل بزن

نقاره بزن

چمچه مرا خکاره بزن

مرغا فسنجان چاکونید

ننا؟ بادمجان پاکونید

زعفران پلا دم بوکونید

بوشقابانا پور دوکونید

سیر و پیاز و زرخی

سفره میانه دیچینی
 عروسه مار که ذوق زنه
 مَرده پتر چوم تتق زنه
 عروس گوله باوردیمی
 داماد دیله باوردیمی
 همسادان بدن خبر
 سردی بنه پوشته چپر
 عروس تماشا بکونیم
 لاکونا چوملوس بگیریم
 بیسیم و حاشا بوکنیم
 از جور تَلار
 از جیر ایوان
 دس کلا بزن
 دکف به میدان
 شازده خانم، ماتیشکا
 نیشته به خو دوروشکا
 داماد دیل واویشکا
 بزنید به تشت و بوشکا
 تا واکونه خو توشکا
 بزنید به تشت و بوشکا

تا واکونه خو توشکا

(دختران عروس را در حجله تنها می‌گذارند، شالترس ممد در لباس دامادی وارد حجله می‌شود.)

شالترس ممد:

بختوار بامو

بختوار بامو

بختوار می سر،

تی سر بینیشت

می بخت و ایقبال

تی بخت و ایقبال

می‌گوله بهار

با گول پامچال

طاقه گول بزه

برگ گول فوکود

دارو درخته

نوروز و نوسال

گولگوله پیرهن

بودوخته دوکود

باختوار می سر

باختوار تی سر

خوش خبر بیشناو

خوش خبر ببر

(عروس در لباس خود در زیر چادر و روبند ساکت نشسته است)

شالترس ممد:

از آ چادر کی تی دیوار چینه

واچوکوستن می ره گر جان هچینه

آ پرچینه اوچین تا کی می چومان

جه باغ روی تو گولی واچینه

(عروس به آرامی روبنده را می‌گشاید و چادر را از سر بر می‌دارد)

عروس: (دندان به دهن ندارد)

بآختوار می سر

بآختوار تی سر

زمستان بوشو

با سیا ذوغال

(شالترس ممد از دیدن پیرزنی که به جای شازده خانم نشسته است شوکه می‌شود)

شالترس ممد: تو دیگر کی هستی؟

عروس: من همان شازده خانمم دیگر!

شالترس ممد: کلاه‌بردارها، باز هم سرم کلاه گذاشتند!

(شالترس ممد می‌کوشد گریبانش را از دست پیرزن برهاند،
پیرزن سر به دنبال او می‌گذارد)

شالترس ممد: نجاتم بدین، من از دست این عجوزه نجات
بدین!

پیرزن: چی چی رو نجات بدن؟ من یک عمر منتظر تو
نشسته بودم! (با لنگه کفش بدنبال ممد خارج می‌شود)
دلک: خب راست میگه، اینم خب هرچی اگه نداشته باشه
دل که داره!

شالترس ممد: من دلشو میخام چیکار؟
دلک: بله!!!!؟

دلک: (به دایره می‌زند و می‌خواند)

به غرقاب افکند خود را عجوزی
که شاید دست برنایش بگیرد
که از پیری و پیران می‌گریزد
بسا پیری که در حسرت بمیرد
ازین حسرت چه گویم گر ندانی
عطش اندر بیابانش مثال است
دل بیچاره در سوز و گداز است
بسان گربه‌ای کاندروال است

از تو چه می‌شود کم

گر بگزی لبش را
 به آب لطف حسنت
 شفا کنی تبش را

بابا جان خوب این شازده خانم پیر هم دل داره دیگه! دلش
 ماشاالله جوونه!

شالترس ممد: جوونمرگ بشه این دل!

(شالترس ممد و پیرزن در حال گریز از سمت دیگر وارد
 می‌شوند. ممد به طرف در می‌رود و با مشتش و لگد به در
 می‌کوبد)

(صحنه تاریک می‌شود، صحنه روشن می‌شود، شالترس ممد دارد در میان خواب و بیداری به دیوار اتاقش می‌کوبد.)

زن شالترس ممد: ممد، ممدی؟ چایی ریختم، پاشو!

شالترس ممد: هنوز که آفتاب در نیومده!

زن: پاشو، پاشو چشمتو بشور، چایی‌تو بخور، باید بریم وجین! پاشو، پاشو، باید یاور صدا کنیم و بریم وجین!

(شالترس ممد بر می‌خیزد، چشمانش را می‌مالد و دایره‌ای دست می‌گیرد و می‌زند و به تدریج بقیه بازیگران به آنها می‌پیوندند، با سرنا و دهل می‌رقصند و می‌خوانند)

می‌زندگی،

امی‌زندگی،

امی‌آرزو،

امی‌روزگاره!

بوکونیم کار،

ببریم بار،

جه زمین بج،

جه هوا بارش بیاره!

بزنیم دس

بوکوبیم پا

بوکنیم رقص
 بزنینم به سر نقاره
 بکاریم بج
 رج و وارج
 ای پیچه راست
 ای پیچه کج
 امی دونیا هه بجاره
 همه‌ی دونیا بجاره
 کی آدم باید بکاره
 کی آدم باید بکاره
 دس بزَن دس
 پا بکوب پا
 ای تا پا پیش
 ایتا پا پس
 کشا گیر کش
 بامو هر کس
 کشا گیر مرا کشا گیر

کشا گیر کش
 بامو هر کس

کشا گیر مرا کشا گیر
 کی می دیل تی ره بترکس
 کی می دیل تی ره بترکس
 می کوچی دیل،
 می کوچی دیلکه چی دانی؟
 تو کی جُونبی
 تو چی دانی چوتو می دیلکه جُونبانی!
 خب بوجُونبان! خب بوجُونبان!
 هتو می دیله بوجُونبان
 هتو تو با گرده تونبان
 ایتا پا پیش
 ایتا پا پس
 فاده تی دستا به می دس
 دس و آستین
 چین و واچین
 بخوریم با هم هلاچین
 قند و قندان
 لب و دندان
 شکر پیدا و پنهان، تی لب و دندان خندان
 بجیشم از دیل و از جان

هتو تو با گرد تونبان

فاکشی مرا به میدان

ایتا پا پیش

ایتا پا پس

فاده تی دستا به می دس

جان کر می دیله بوجونبان

جان ره می دیله بوجونبان

جان کر می دیله بوجونبان

جان ره می دیله بوجونبان

ده بوجونبان

ده بوجونبان

ده بوجونبان

ده بوجونبان

هتو تو با گرده تونبان

بنازم تی قند و قندان

بنازم تی لب و دندان

بیچیشم از دیل و از جان

کشا گیر مرا به تی کش

دیل تی ره غش

جان تی ره غش

تی خانی دکفم به آتش

کشا گیر کش

کشا گیر کش

کشا گیر کش!

قصه‌گو: (به تماشاگران) حالا برای شال‌ترس ممد کف بزنید!

پایان

کلن، چهاردهم فوریه ۲۰۲۲